

Spis treści

WSTĘP.....	3
CZĘŚĆ I.....	6
I. DIAGNOZA GMINY SANTOK.....	6
1. OPIS GMINY SANTOK.....	6
2. ANALIZA SWOT.....	22
3. ANALIZA WYNIKÓW KONSULTACJI SPOŁECZNYCH.....	25
II. MISJA GMINY SANTOK.....	29
III. WIZJA GMINY SANTOK W 2023 ROKU.....	29
CZĘŚĆ II.....	30
I. PRIORYTETY W ROZWOJU GMINY SANTOK DO 2023 ROKU.....	30
1. Priorytety – Sfera społeczna.....	31
Priorytet I.....	31
Poprawa jakości kształcenia – utworzenie Zespołu Edukacyjnego w Janczewie.....	31
Priorytet II.....	31
Ochrona zdrowia mieszkańców oraz podniesienie jakości funkcjonowania pomocy społecznej.....	31
Priorytet III.....	32
Ograniczenie bezrobocia.....	32
Priorytet IV.....	33
Rozwój kultury i sportu.....	33
Priorytet V.....	34
Zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańców.....	34
2. Priorytety – Infrastruktura.....	35
Priorytet I.....	35
Rozwój infrastruktury komunikacyjnej.....	35
Priorytet II.....	36
Tworzenie i rozbudowa infrastruktury związanej z ochroną środowiska.....	36
i poszanowaniem energii.....	36
3. Priorytety – Turystyka.....	37
Priorytet I.....	37
Rozwój turystyki wodnej – budowa mariny w Santoku.....	37
Priorytet II.....	38

Rozwój turystyki militarnej (wzdłuż prawego biegu rzeki Warty) w oparciu o umocnienia Wału Pomorskiego-Linii Noteci	38
Priorytet III	45
Rekonstrukcja XIX wiecznego wiatraka typu holenderskiego – utworzenie punktu widokowego na dolinę rzeki Warty	45
Priorytet V	48
Rozwój turystyki rowerowej – modernizacja, oznakowanie i rozbudowa ścieżek rowerowych na terenie gminy	48
4. Priorytety – Kreowanie produktu markowego Gminy Santok	49
5. Rozwinięcie priorytetów	53
Kształtowanie ładu architektoniczno – budowlanego	53
Współpraca Gminy Santok z gminami partnerskimi.....	54
Udział Gminy Santok w realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego	55
Promocja Gminy.....	56
II. ZEWNĘTRZNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA WYTYCZONYCH W STRATEGII DZIAŁAŃ .	61
III. PARTNERSTWO NA RZECZ REALIZACJI STRATEGII	64
IV. UWARUNKOWANIA WDRAŻANIA STRATEGII - PRAWDOPODOBIENSTWO DZIAŁAŃ STRATEGICZNYCH	65
PODSUMOWANIE	65

WSTĘP

W świetle ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym, przez gminę należy rozumieć lokalną wspólnotę samorządową oraz odpowiednie terytorium. Lokalną wspólnotę samorządową tworzą mieszkańcy gminy. Gmina jako pierwszy stopień administracji samorządowej, wykonuje zadania publiczne określone przez ustawodawcę w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność. Zakres zadań publicznych wykonywanych przez gminę został określony w ustawie o samorządzie gminnym. Nadzór nad działalnością gminy w zakresie wykonywania zadań publicznych sprawuje Prezes Rady Ministrów, wojewoda oraz regionalna izba obrachunkowa w zakresie spraw finansowych. Skuteczne wykonywanie zadań publicznych jest uwarunkowane programowaniem, biorąc pod uwagę aspekt czasu oraz rozwój gminy w poszczególnych obszarach funkcjonowania.

Wymienione założenie spełnia Strategia Gminy Santok na lata 2015-2023. Strategia odpowiada na główne problemy i potrzeby gminy. Strategia Rozwoju Gminy Santok na lata 2015 – 2023 jest dokumentem wyznaczającym najistotniejsze kierunki rozwoju jednostki samorządu terytorialnego. Określa wizję, misję, założone obszary i cele strategiczne oraz pola i cele operacyjne, jak również wskazuje na konkretne kierunki rozwoju.

Dokument został opracowany w dwóch etapach. Pierwszy etap stanowiło jako punkt wyjścia dokonanie charakterystyki społeczno-gospodarczej (diagnozy) Gminy Santok oraz przeprowadzenie konsultacji społecznych wśród mieszkańców gminy. Polegały one na wypełnieniu ankiety umieszczonej na stronie internetowej Gminy Santok oraz dodatkowo zostały przeprowadzone wywiady pogłębione ze wskazanymi pracownikami Gminy. Wymienione konsultacje pozwoliły na określenie preferencji społeczności lokalnej, co do kierunków rozwoju Gminy Santok

Z kolei drugi etap polegał na dokonaniu analizy SWOT oraz sformułowaniu wizji i misji Gminy Santok w perspektywie do 2023 r. Wytyczono także priorytety rzutujące na rozwój Gminy Santok do 2023 roku. Następnie zostały w ramach priorytetów wskazane główne cele i określone działania za pomocą, których cele te mogą być osiągnięte w przedziale czasowym do 2023 roku. Podstawowym warunkiem skutecznego wdrożenia strategii jest wzajemna i uzupełniająca się współpraca na poziomie lokalnym.

Wybierając i programując główne priorytety strategii oraz cele, które powinny być osiągnięte w ramach poszczególnych priorytetów, uwzględniono następujące długofalowe dokumenty planistyczne: Strategię Europa 2020, Strategię Rozwoju Kraju 2020, Politykę Transportową Państwa na lata 2006 – 2025, Koncepcję Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie, Strategię Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, Strategię Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020, Aktualizację Strategii Województwa Lubuskiego do 2020 roku, Program Rozwoju Lubuskiej Turystyki do 2020 r. oraz Strategię oraz Strategię Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Gorzowskiego z horyzontem czasowym do 2020 r. Strategia Rozwoju Gminy Santok na lata 2015-2023 jest spójna z wymienionymi dokumentami.

Ponadto obszary interwencji w Strategii Gminy Santok na lata 2015 – 2023 nawiązują do priorytetów wskazanych w wewnętrznym dokumencie Komisji Europejskiej zatytułowanym Summary of the Partnership Agreement for Poland 2014 – 2020 i jednocześnie pokrywają się z głównym celem RPO- Lubuskie 2020, to znaczy długofalowym, inteligentnym

i zrównoważonym rozwojem oraz wzrostem jakości życia mieszkańców województwa lubuskiego poprzez wykorzystanie i wzmocnienie potencjałów regionu i skoncentrowane niwelowanie barier rozwojowych.

Założono, że realizacja strategii zostanie oparta na konstytucyjnej zasadzie zrównoważonego rozwoju, której definicja została rozwinięta w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 roku prawo ochrony środowiska. Oznacza ona taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń.

Strategia jest to podstawowy i kierunkowy dokument, który formułuje politykę rozwoju gminy w dłuższej perspektywie czasu – zawiera wizję jej rozwoju. Dlatego też cele strategiczne odznaczają się znacznym stopniem ogólności. Strategia jako główny dokument, który odpowiada na problemy i potrzeby mieszkańców gminy, jest niezbędna przy ubieganiu się o środki unijne, przede wszystkim w ramach RPO - Lubuskie 2020. Po uchwaleniu strategii przez radę gminy, nastąpi urzeczywistnienie przyjętej wizji rozwojowej.

RPO – Lubuskie 2020 Lubuski Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020. Jest to program w ramach którego następuje dystrybucja środków unijnych na terenie województwa lubuskiego.

Misja jest wyrazem pożądanego i oczekiwanego obrazu gminy jaki jest zamierzony do osiągnięcia w czasie dla, którego Strategia jest opracowywana. Jest to próba określenia wizerunku gminy w przyszłości.

Wizja jest opisem stanu docelowego gminy, który zostanie osiągnięty po zrealizowaniu Strategii

Priorytet/y termin ten oznacza zadania, które mają pierwszeństwo i są uznane za najważniejsze do zrealizowania z punktu widzenia gminy i zaspokojenia potrzeb jej mieszkańców

Cel/e termin ten oznacza przyjęte w strategii kierunki działania. Definiuje kierunki działań niezbędnych dla realizacji poszczególnych celów

Działanie/a termin ten oznacza zakres czynności, które należy przeprowadzić w celu zrealizowania wytyczonych priorytetów . Działania można podzielić na organizacyjno-prawne i inwestycyjne

CZEŚĆ I

I. DIAGNOZA GMINY SANTOK

1. OPIS GMINY SANTOK

Gmina Santok jest gminą wiejską. Powierzchnia gminy wynosi 169 km kw. W skład gminy wchodzi 15 sołectw: Baranowice, Czechów, Gralewo, Górki, Janczewo, Jastrzębnik, Lipki Małe, Lipki Wielkie, Ludziszawice, Mąkoszyce, Nowe Polichno, Płomykowo, Santok, Stare Polichno, Wawrów. Gmina jest położona we wschodniej części Powiatu Gorzowskiego i północnej części Województwa Lubuskiego.

Położenie i regionalizacja Gminy Santok

Gmina Santok leży w obrębie dwu makroregionów – Pojezierza Południowopomorskiego i Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej. Mezoregiony, które dokładniej opisują lokalizację to w na Pojezierzu - Równina Gorzowska, a na obszarze Pradoliny głównie Kotlina Gorzowska.

Równina Gorzowska

Rozległy mezoregion między Pojezierzem Myśliborskim, a pradoliną Warty. Jest to obszar przedpola ciągów moren czołowych, pokrytych w większości sandrami.

Elementem tutejszego krajobrazu są lasy, przeważnie bory sosnowe.

Kotlina Gorzowska

Od północy graniczy z Równiną Gorzowską. W skład Kotliny wchodzi 4 subregiony, w tym m.in. : Międzyrzecze Warty i Noteci oraz Dolina Dolnej Noteci.

Na terenie Gminy te dwa subregiony tworzą szeroką dolinę rzeczną, poprzecinaną licznymi kanałami z pozostałościami starorzeczy i kompleksami torfianek. Na większości obszaru jest prowadzona średnio intensywna i ekstensywna gospodarka rolna.

Rzeźba terenu w nawiązaniu do obszaru Gminy Santok

Krajobraz ziem wchodzących w skład Gminy Santok został ukształtowany przez lądolód skandynawski około 10-12 tysięcy lat temu w stadium pomorskim, pod koniec plejstocenu. Najbardziej charakterystyczne formy morfologiczne dla terenów polodowcowych to doliny rzeczne, jeziora, wzniesienia morenowe (powstające z materiału skalnego transportowanego lub osadzonego przez lądolód albo lodowiec) i równiny sandrowe, których źródłem są żwiry i piaski topniejącego lądolodu, a tworzące się podczas regresji lub postoju lądolodu na jego przedpolu.

Okres, który nastąpił po cofnięciu się lodowca i trwający do dzisiejszego dnia nazwany jest holocenem. Pierwotne formy geomorfologiczne, pozostawione przez lodowiec uległy w ciągu 10 tysięcy lat znacznym przemianom. Przeobrażenia dokonywały się w wyniku zmian klimatu, a w ostatnim okresie głównie wskutek działalności człowieka. Przebiegające procesy erozji i akumulacji wywoływały z jednej strony rozmywanie moren, a z drugiej tworzenie nowych osadów aluwialnych i deluwialnych. Doniosłą rolę w kształtowaniu współczesnego środowiska przyrodniczego odegrała szata roślinna, przede wszystkim lasów i zbiorników wodnych, a w ostatnim okresie historycznym gospodarka człowieka.

Korytarze ekologiczne

Korytarze ekologiczne – stanowią szlaki migracyjne między ostojami dzikiej flory i fauny, łączą obszary specjalnej ochrony o wysokich walorach przyrodniczych, mają ważne znaczenie dla spójności systemów chronionych. Tak właśnie jest to ujęte w kompleksowym programie europejskim *Natura 2000*, którego istotnym celem jest integracja ochrony przyrody z różnymi dziedzinami życia społeczno-gospodarczego.

W praktyce ma się to realizować poprzez plany zagospodarowania przestrzennego z włączeniem koncepcji sieci ekologicznej.

Korytarze ekologiczne biegną głównie dolinami rzecznyymi (tutaj Noteci i Warty), co decyduje o ich naturalnej ciągłości. Na obszarze Gminy Santok znajduje się również fragment Puszczy Noteckiej będącej częścią trans granicznego korytarza „północnego” o znaczeniu międzynarodowym.

Rolą korytarzy ekologicznych jest utrzymanie możliwości przemieszczania się roślin i zwierząt (czynne lub bierne) ze swych ostoi niejednokrotnie bardzo odległych. Korytarze ekologiczne powinny stanowić dla władz samorządowych podstawę rozwiązywania własnych planów ekorozwoju.

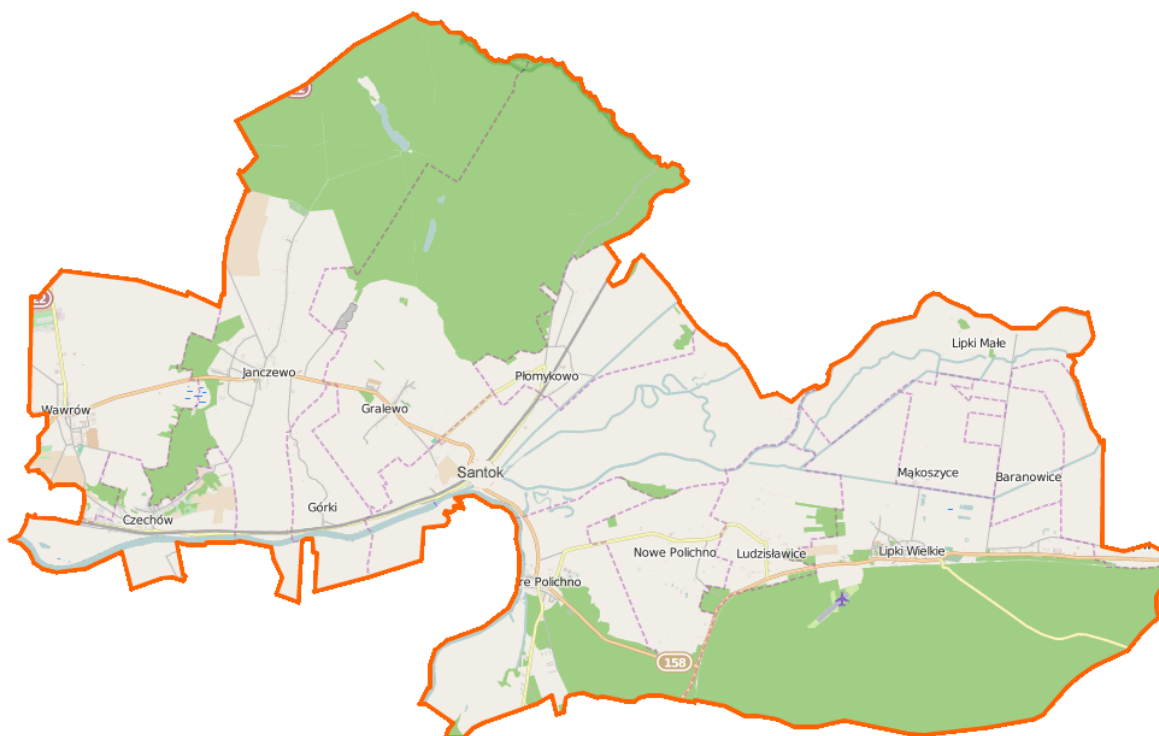
Należy zaznaczyć, że proces przemieszczania się roślin i zwierząt może być obecnie bardzo utrudniony z następujących powodów: zakłócenia pierwotnych stosunków wodnych, przegradzania koryt rzeki lub kanałów (tamy, budowle hydrotechniczne i inne zmieniające charakter korytarza), braku lub też niewłaściwie prowadzonych prac melioracyjnych, rzutujących na przesuszanie gruntów, obniżania poziomu wód gruntowych oraz wysychania naturalnych i sztucznych zbiorników wodnych.

W koncepcji korytarzy ekologicznych przewidziano określone zadania dla gmin przy realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych.

Uwzględnienie koncepcji korytarzy ekologicznych przy realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych podejmowanych przez Gminę Santok, zapewni zrównoważone użytkowanie przestrzeni i zasobów przyrody

W związku z koniecznością wdrażania założeń Strategii Europa 2000, na wszystkich uczestnikach rozwoju ciąży obowiązek wspierania zmian w kierunku gospodarki niskoemisyjnej i efektywniej korzystającej z zasobów środowiska oraz minimalizacji zależności wzrostu gospodarczego od jego znaczącego wpływu na środowisko naturalne. Tereny, na których wyznaczono Obszar Funkcjonalny m. Gorzowa Wielkopolskiego to tereny bardzo urozmaicone przyrodniczo. Potwierdza to m.in. znaczna liczba terenów objętych różnymi formami ochrony, w tym obszary sieci NATURA 2000 (na terenie Gminy to: Ujście Noteci PLB080002 i Dolina Dolnej Noteci PLB080002), rezerваты przyrody (na terenie Gminy – Buki Zdroiskie) i pomniki przyrody np. dąb szypułkowy (*Quercus robur*) rosnący na terenie rozproszonej zabudowy wsi Lipki Małe, mający 730 cm obwodu.

Szczególnością przyrodniczą dla terenu MOF stanowią rzeki: Warta i Noteć.

źródło: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Szablon:Mapa_dane_Santok_\(gmina\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Szablon:Mapa_dane_Santok_(gmina))

2.CHARAKTERYSTYKA GMINY SANTOK

- **Powierzchnia i gęstość zaludnienia.** Gmina Santok terytorialnie zajmuje 14% powierzchni powiatu gorzowskiego. Na jej terenie znajduje się 15 sołectw. Gęstość zaludnienia mierzona wskaźnikiem ludności na 1km² w latach 2005-2014 wzrosła o 7%, jednak jest niższa o 10 osób w porównaniu do całego powiatu.

Tabela 1. Powierzchnia i gęstość zaludnienia.

Obszar	Powierzchnia w 2014	Ludność na 1km ² w 2005	Ludność na 1 km ² w 2014
Powiat gorzowski	1214	54	58
Gmina Kostrzyn nad Odrą	46	384	393
Gmina Bogdaniec	112	59	64
Gmina Deszczno	168	44	54
Gmina Kłodawa	235	26	35
Gmina Lubiszyn	205	33	34
Gmina Santok	169	45	48
Gmina Witnica	279	47	47

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS; opracowanie własne.

Ludność i demografia

- **Ludność.** W 2014 roku w gminie Santok mieszkało 12% wszystkich mieszkańców powiatu. W perspektywie ostatnich dziesięciu lat kalendarzowych w gminie nastąpił 9% wzrost liczby mieszkańców. Przyrost ten w dużej mierze jest efektem

oddziaływania stolicy województwa lubuskiego i pokazuje systematyczny wzrost atrakcyjności terenów zaliczanych do Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego. Na terenie powiatu najwyższy taki wzrost został odnotowany w gminie Kłodawa, dalej w gminie Deszczno, a na trzecim miejscu w gminie Santok.

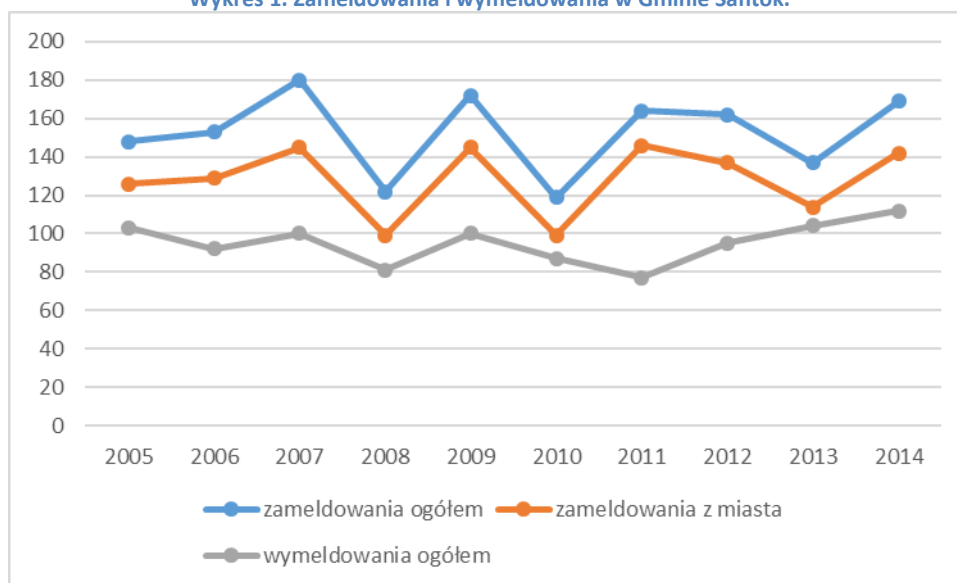
Tabela 2. Ludność i współczynnik feminizacji.

Obszar	Ludność w 2014	Wzrost /spadek liczby mieszkańców w stosunku 2005	Współczynnik feminizacji
Powiat gorzowski	70791	8%	102
Gmina Kostrzyn nad Odrą	18155	2%	103
Gmina Bogdaniec	7115	7%	103
Gmina Deszczno	9150	23%	100
Gmina Kłodawa	8201	32%	102
Gmina Lubiszyn	6925	3%	98
Gmina Santok	8157	9%	100
Gmina Witnica	13088	0%	105

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS; opracowanie własne.

- **Zameldowania vs wymeldowania.** Na terenie części gminy zauważalny jest proces suburbanizacji. Świadczy o tym wysoka liczba zameldowań, w tym z obszaru miejskiego.

Wykres 1. Zameldowania i wymeldowania w Gminie Santok.

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS; opracowanie własne.

- **Saldo migracji.** Analiza wskaźnika salda migracji pokazuje w sposób wyraźny oddziaływanie stolicy województwa lubuskiego na okoliczne gminy i istnienie na ich terenach procesu suburbanizacji. W gminie Santok saldo migracji w roku 2014 wynosiło 7,0 i było ono wyraźnie wyższe niż jeszcze rok wcześniej.

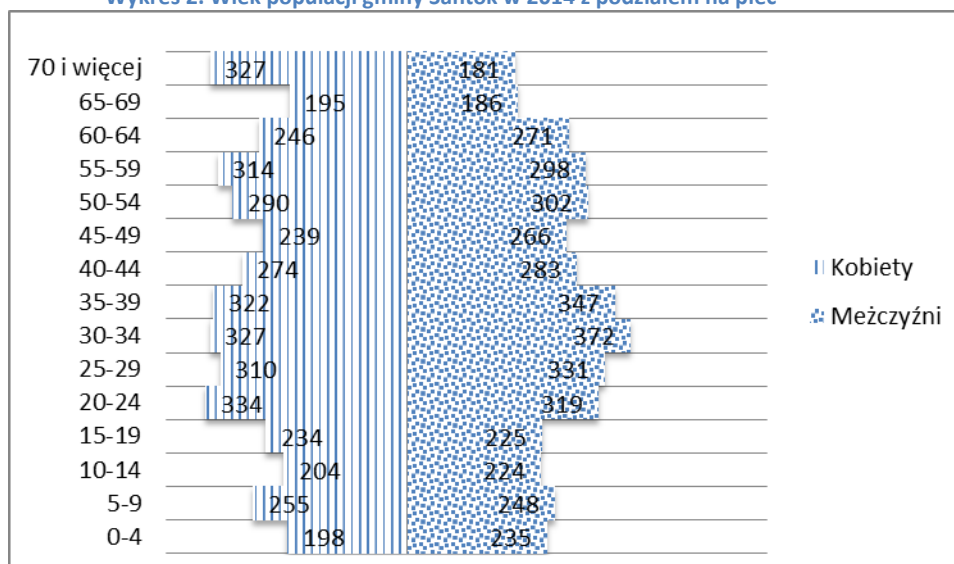
Tabela 3. Saldo migracji

Obszar	Saldo migracji w 2013	Saldo migracji w 2014
Powiat gorzowski	3,4	3,8
Gmina Kostrzyn nad Odrą	-1,6	-4,3
Gmina Bogdaniec	-0,4	1,8
Gmina Deszczno	12,9	18,3
Gmina Kłodawa	15,5	19,5
Gmina Lubiszyn	2,6	-3,3
Gmina Santok	4,1	7,0
Gmina Witnica	-1,6	-1,8

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS; opracowanie własne.

- **Wiek.** Analizując zmianę struktury wieku w ostatnich dziesięciu latach kalendarzowych można zauważyć powolne, aczkolwiek wyraźne starzenie się populacji na terenie gminy Santok. W roku 2005 liczba osób do 29 roku życia stanowiła 45% całej populacji, a już w roku 2014 było to 38% populacji. Jednocześnie liczba osób w wieku 60 lat i więcej, w roku 2005 stanowiła 13% populacji, by w roku 2014 wynieść już 17% populacji.

Wykres 2. Wiek populacji gminy Santok w 2014 z podziałem na płeć

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS; opracowanie własne.

- **Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym.** W ostatnich dziesięciu latach kalendarzowych w gminie Santok widoczny jest spadek odsetek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym przy jednoczesnym wzroście odsetek liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Potwierdza to wcześniejsze wnioski o powolnym starzeniu się społeczeństwa.

Tabela 4. Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Obszar	Liczba mieszkańców 2005	Odsetek mieszkańców 2005	Liczba mieszkańców 2014	Odsetek mieszkańców 2014
Ogółem	7508	100%	8157	100%
Wiek przedprodukcyjny	1781	24%	1632	20%
Wiek produkcyjny	4892	65%	5390	66%
Wiek poprodukcyjny	835	11%	1135	14%

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS; opracowanie własne.

- **Wskaźnik obciążenia demograficznego.** W całym powiecie gorzowskim, łącznie z gminą Santok, w ostatnich dziesięciu latach kalendarzowych wzrósł wskaźnik obciążenia demograficznego. Jest to potwierdzenie wcześniej zdiagnozowanego powolnego procesu starzenia się społeczeństwa.

Tabela 5. Wskaźnik obciążenia demograficznego.

Obszar	Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	
	w 2005	w 2014
Powiat gorzowski	19,0	23,3
Gmina Kostrzyn nad Odrą	19,4	27,0
Gmina Bogdaniec	18,8	25,9
Gmina Deszczno	17,6	21,2
Gmina Kłodawa	15,3	18,5
Gmina Lubiszyn	20,8	22,5
Gmina Santok	17,1	21,1
Gmina Witnica	21,5	23,7

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS; opracowanie własne.

- **Przyrost naturalny na 1000 ludności.** Pozytywnym zjawiskiem demograficznym na terenie gminy Santok jest wysoki, i wzrastający w porównaniu z rokiem poprzednim, przyrost naturalny liczony na 1000 ludności.

Tabela 6. Przyrost naturalny na 1000 ludności.

Obszar	Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2005	Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2014
Powiat gorzowski	1,8	1,2
Gmina Kostrzyn nad Odrą	1,7	2,0
Gmina Bogdaniec	2,8	-0,4
Gmina Deszczno	3,3	1,2
Gmina Kłodawa	3,8	2,2
Gmina Lubiszyn	-0,4	1,2
Gmina Santok	0,9	3,4
Gmina Witnica	0,7	-0,8

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS; opracowanie własne.

- **Liczba małżeństw na 1000 mieszkańców.** W latach 2005-2014 w gminie Santok spadła liczba małżeństw liczona na 1000 mieszkańców, przy jednoczesnym wzroście tej wartości dla całego powiatu.

Tabela 7. Liczba małżeństw na 1000 mieszkańców.

Obszar	Małżeństwa na 1000 mieszkańców	
	2005	2014
Powiat gorzowski	4,2	4,7
Gmina Kostrzyn nad Odrą	4,4	4,7
Gmina Bogdaniec	4,4	3,8
Gmina Deszczno	4,2	5,0
Gmina Kłodawa	3,8	4,8
Gmina Lubiszyn	5,4	5,8
Gmina Santok	4,8	4,2
Gmina Witnica	3,1	4,7

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS; opracowanie własne.

Mieszkalnictwo

- **Zasoby mieszkaniowe.** Na terenie gminy Santok widoczny jest 2% wzrost zasobów mieszkaniowych (mieszkania, izby, powierzchnia użytkowa mieszkań) w porównaniu z rokiem poprzednim. Wzrost ten jest wyższy, niż dla całego powiatu, gdzie wynosi on 1%.

Tabela 8. Zasoby mieszkaniowe.

Obszar	Mieszkania		Izby		Powierzchnia użytkowa mieszkań	
	2013	2014	2013	2014	2013 [m ²]	2014 [m ²]
Powiat gorzowski	21634	21846	95652	96815	1886352	1911717
Gmina Kostrzyn nad Odrą	6542	6573	24937	25097	439096	442199
Gmina Bogdaniec	1939	1953	9465	9544	198629	200331
Gmina Deszczno	2622	2673	12987	13266	280203	286546
Gmina Kłodawa	2562	2609	12568	12830	277146	283500
Gmina Lubiszyn	1967	1981	8739	8813	171685	173166
Gmina Santok	2217	2251	10321	10511	207735	211866
Gmina Witnica	3785	3806	16635	16754	311858	314109

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS; opracowanie własne.

- **Mieszkania oddane do użytkowania.** Liczba mieszkań ogółem oddanych do użytkowania w roku 2014 w gminie Santok spadła o 9%, w porównaniu z rokiem poprzednim. Podobna tendencja jest widoczna w całym powiecie, gdzie spadek wyniósł 14%.

Tabela 9. Mieszkania oddane do użytkowania.

Obszar	Ogółem		Przeznaczone na sprzedaż lub wynajem		Indywidualne	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Powiat gorzowski	280	241	4	11	273	230
Gmina Kostrzyn nad Odrą	40	32	0	1	38	31
Gmina Bogdaniec	28	18	0	0	28	18
Gmina Deszczno	60	59	0	3	60	56
Gmina Kłodawa	61	56	1	0	59	56
Gmina Lubiszyn	17	14	0	0	17	14
Gmina Santok	43	39	3	7	40	32
Gmina Witnica	31	23	0	0	31	23

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS; opracowanie własne.

- **Liczba budynków mieszkalnych.** Między rokiem 2008 a 2014 w gminie Santok, jak i w powiecie gorzowskim nastąpił wzrost o 2% liczby budynków mieszkalnych. Podobny 2% wzrost był również w gminie Kostrzyn nad Odrą, gminie Deszczno i gminie Kłodawa. Natomiast wzrost 1% był w gminie Bogdaniec, gminie Lubiszyn i gminie Witnica.

Tabela 10. Liczba budynków mieszkalnych.

Obszar	Liczba budynków mieszkalnych w 2008	Liczba budynków mieszkalnych w 2014
Powiat gorzowski	13358	13565
Gmina Kostrzyn nad Odrą	1496	1524
Gmina Bogdaniec	1639	1653
Gmina Deszczno	2364	2415
Gmina Kłodawa	2178	2224
Gmina Lubiszyn	1552	1566
Gmina Santok	1762	1796
Gmina Witnica	2367	2387

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS; opracowanie własne.

- **Przeciętna powierzchnia użytkowa na 1 mieszkańca.** Przeciętna powierzchnia użytkowa na 1 mieszkańca w gminie Santok jest wyższa o 6,6m², niż wynosi dla całego powiatu.

Tabela 11. Przeciętna powierzchnia użytkowa na 1 mieszkańca.

Obszar	Przeciętna powierzchnia użytkowa na 1 mieszkańca w 2014 [m ²]
Powiat gorzowski	87,5
Gmina Kostrzyn nad Odrą	67,3
Gmina Bogdaniec	102,6
Gmina Deszczno	107,2
Gmina Kłodawa	108,7
Gmina Lubiszyn	87,4
Gmina Santok	94,1
Gmina Witnica	82,5

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS; opracowanie własne.

Rynek pracy

- **Bezrobotni zarejestrowani.** Ważnym wskaźnikiem mówiącym o sytuacji na rynku pracy jest liczba bezrobotnym zarejestrowanych. W całym powiecie liczba ta w sposób wyraźny maleje w stosunku do roku poprzedniego. Gmina Santok, po gminie Bogdaniec i gminie Kłodawa należy do gmin w powiecie gorzowskim, gdzie spadek ten był najwyraźniejszy.

Tabela 12. Bezrobotni zarejestrowani.

Obszar	Bezrobotni zarejestrowani w 2013	Bezrobotni zarejestrowani w 2014	Wzrost/spadek bezrobotnych w stosunku do roku poprzedniego
Powiat gorzowski	3194	2155	-33%
Gmina Kostrzyn nad Odrą	411	272	-34%
Gmina Bogdaniec	351	188	-46%
Gmina Deszczno	364	255	-30%
Gmina Kłodawa	358	211	-41%
Gmina Lubiszyn	309	250	-19%
Gmina Santok	442	289	-35%
Gmina Witnica	959	690	-28%

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS; opracowanie własne.

- **Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym.** Pomimo wysokiego spadku liczby bezrobotnych zarejestrowanych w gminie Santok (relacja roku 2014 do 2013), nadal odnotowywany jest wysoki udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. Wartość wskaźnika w gminie jest wyższa niż w powiecie gorzowskim. Wśród gmin powiatu wyraźnie wyższy wskaźnik ma tylko gmina Witnica i nieznacznie gmina Lubiszyn.

Tabela 13. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym.

Obszar	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2014
Powiat gorzowski	4,7%
Gmina Kostrzyn nad Odrą	2,4%
Gmina Bogdaniec	4,2%
Gmina Deszczno	4,3%
Gmina Kłodawa	3,9%
Gmina Lubiszyn	5,5%
Gmina Santok	5,4%
Gmina Witnica	8,1%

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS; opracowanie własne.

Gospodarka i przedsiębiorczość

- **Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON.** W gminie Santok nastąpił wzrost ogólnej liczby podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON o 1,1% w stosunku do roku poprzedniego, przy jednoczesnym spadku w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo o 10,8%. W porównaniu z powiatem gorzowskim, nastąpił wzrost ogólnej liczby podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON o 0,3% w stosunku do roku poprzedniego przy jednoczesnym spadku w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo o 14,4%.

Tabela 14. Podmioty gospodarki narodowe w rejestrze REGON.

Obszar	Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON wg sekcji PKD 2007			
	ogółem		rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	
	w 2013	w 2014	w 2013	w 2014
Powiat gorzowski	7389	7414	360	308
Gmina Kostrzyn nad Odrą	2237	2232	23	20
Gmina Bogdaniec	726	743	54	45
Gmina Deszczno	948	947	82	71
Gmina Kłodawa	1095	1107	41	41
Gmina Lubiszyn	521	517	64	53
Gmina Santok	790	799	37	33
Gmina Witnica	1072	1069	59	45

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS; opracowanie własne.

- **Podmioty gospodarcze w stosunku do liczby ludności.** Gmina Santok w na tle powiatu gorzowskiego charakteryzuje się średnimi wskaźnikami przedsiębiorczości. Wartość wskaźnika *Podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności w 2014*, jak i wskaźnika *Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2014* klasyfikuje gminę na piątej lokacie wśród gmin powiatu gorzowskiego.

Tabela 15. Podmioty gospodarcze w stosunku do liczby ludności.

Obszar	Podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności w 2014	Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2014
Powiat gorzowski	105	161,6
Gmina Kostrzyn nad Odrą	123	194,3
Gmina Bogdaniec	102	165,4
Gmina Deszczno	106	157,9
Gmina Kłodawa	136	203,1
Gmina Lubiszyn	75	113,7
Gmina Santok	98	148,2
Gmina Witnica	82	125,5

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS; opracowanie własne.

- **Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.** Ogólnie na terenie powiatu nastąpił spadek liczby osób prowadzących działalność gospodarczą (wyjątek stanowi tutaj gmina Kłodawa). Dla całego powiatu spadek ten wynosi 0,4%, w tym w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo o 17,9%. W gminie Santok ogółem spadek wyniósł 0,3%, w tym w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo o 14,7%.

Tabela 16. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Obszar	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji PKD 2007			
	Ogółem		Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	
	2013	2014	2013	2014
Powiat gorzowski	5926	5901	296	243
Gmina Kostrzyn nad Odrą	1669	1644	17	14
Gmina Bogdaniec	583	592	44	35
Gmina Deszczno	808	801	69	59
Gmina Kłodawa	945	953	29	29
Gmina Lubiszyn	414	404	53	42
Gmina Santok	666	664	34	29
Gmina Witnica	841	843	50	35

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS; opracowanie własne.

- **Liczba osób fizycznych prowadzących działalność.** W gminie Santok w 2014 roku nastąpił nieznaczny spadek przedsiębiorczości mierzony wskaźnikiem *Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności*. Spadek ten mierzony przy

wykorzystaniu tego wskaźnika był widoczny również dla całego powiatu gorzowskiego.

Tabela 17. Liczba osób fizycznych prowadzących działalność.

Obszar	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności w 2013	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności w 2014
Powiat gorzowski	84	83
Gmina Kostrzyn nad Odrą	92	91
Gmina Bogdaniec	82	83
Gmina Deszczno	90	88
Gmina Kłodawa	117	116
Gmina Lubiszyn	60	58
Gmina Santok	83	81
Gmina Witnica	64	64

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS; opracowanie własne.

Infrastruktura techniczna

- **Drogi.** Na terenie gminy znajduje się droga krajowa oraz drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne o łącznej długości 373,5 km. Droga krajowa zajmuje z tego tylko 0,9 km, co stanowi 0,2% wszystkich dróg na terenie gminy; drogi wojewódzkie mają łączną długość 26 km, co stanowi 7% wszystkich dróg na terenie gminy; drogi powiatowe mają łączną długość 54,4 km, co stanowi 14,6% wszystkich dróg na terenie gminy; drogi gminne mają łączną długość 292,2km, co stanowi 78,2% wszystkich dróg na terenie gminy¹.
- **Sieć wodociągów i kanalizacji.** Gmina Santok posiada najdłuższą czynną sieć wodociągów i kanalizacji w porównaniu z innymi gminami w powiecie gorzowskim. Między rokiem 2013 a 2014 nastąpił wzrost długości wodociągów o 10%, i o 124% wzrost długości kanalizacji.

¹ Dane pochodzą z strony internetowej gminy Santok, www.santok.pl; dostęp 3.09.2015r. Opracowanie własne.

Tabela 18. Sieci wodociągów i kanalizacji.

Wodociągi i kanalizacja				
Obszar	Wodociągi – długość czynnej sieci rozdzielczej w km		Kanalizacja – długość czynnej sieci kanalizacyjnej w km	
	2013	2014	2013	2014
Powiat gorzowski	738,8	763,2	189,5	250,5
Gmina Kostrzyn nad Odrą	52,5	53,3	30,5	30,9
Gmina Bogdaniec	124,0	124,2	12,2	18,9
Gmina Deszczno	121,1	122,4	11,6	30,4
Gmina Kłodawa	100,7	100,7	31,6	40,6
Gmina Lubiszyn	109,1	114,8	23,7	23,7
Gmina Santok	136,2	150,1	19,3	43,3
Gmina Witnica	95,2	97,7	60,6	62,7

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS; opracowanie własne.

- **Odsetek korzystających z instalacji.** W 2013 na terenie gminy Santok ponad 90% populacji korzystało z wodociągów. Za niezadowalający należy jednak uznać dostęp do infrastruktury kanalizacyjnej i gazowej.

Tabela 19. Ogół ludności korzystających z instalacji.

Obszar	Ogół ludności korzystający z instalacji w %					
	Wodociąg		Kanalizacja		Gaz	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013
Powiat gorzowski	83,5	83,8	46,6	47,3	46,8	47,0
Gmina Kostrzyn nad Odrą	98,3	98,3	92,5	92,6	94,2	94,0
Gmina Bogdaniec	74,1	74,4	13,9	14,7	26,8	26,1
Gmina Deszczno	62,6	63,5	8,3	9,0	9,3	10,9
Gmina Kłodawa	91,2	91,4	58,6	59,3	36,0	37,5
Gmina Lubiszyn	81,3	81,8	22,0	25,8	1,8	2,1
Gmina Santok	90,4	90,7	30,7	31,6	38,4	38,7
Gmina Witnica	74,6	74,8	42,1	42,3	53,0	52,7

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS; opracowanie własne.

- **Gromadzenie i wywóz nieczystości ciekłych.** Na terenie gminy Santok w roku 2013 znajdowało się 750 zbiorników bezodpływowych, co stanowiło 1,3% wszystkich takich obiektów w powiecie gorzowskim oraz znajdowało się 86 oczyszczalni przydomowych, co stanowiło 2,7% wszystkich takich obiektów w powiecie.

Tabela 20. Gromadzenie i wywóz nieczystości ciekłych.

Obszar	Gromadzenie i wywóz nieczystości ciekłych			
	Zbiorniki bezodpływowe		Oczyszczalnie przydomowe	
	2012	2013	2012	2013
Powiat gorzowski	58282	57100	2760	3218
Gmina Kostrzyn nad Odrą	6138	6286	538	563
Gmina Bogdaniec	359	383	117	130
Gmina Deszczno	1084	1085	69	69
Gmina Kłodawa	1582	1542	37	37
Gmina Lubiszyn	559	686	101	102
Gmina Santok	750	750	86	86
Gmina Witnica	1077	1101	32	35

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS; opracowanie własne.

Infrastruktura społeczna

- **Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego.** Jednym z ważnych wskaźników dostępności infrastruktury edukacyjnej jest ilość dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tysiąc dzieci w wieku 3-5 lat. W powiecie gorzowskim, w porównaniu z rokiem poprzednim, wartość tego wskaźnika wzrosła o 6%. Natomiast w gminie Santok, w tym samym okresie wartość tego wskaźnika zmalała o 2%.

Tabela 21. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego.

Obszar	Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat	
	2012	2013
Powiat gorzowski	593	630
Gmina Kostrzyn nad Odrą	736	747
Gmina Bogdaniec	505	540
Gmina Deszczno	473	551
Gmina Kłodawa	502	485
Gmina Lubiszyn	533	591
Gmina Santok	645	634
Gmina Witnica	576	672

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS; opracowanie własne.

- **Liczba uczniów przypadających na 1 oddział w szkołach podstawowych.** W gminie Santok wskaźnik liczby uczniów na jeden oddział w szkołach podstawowych jest najniższy (obok gminy Lubiszyn), porównując go z pozostałymi gminami powiatu i danymi zsumowanymi dla powiatu jako całości.

Tabela 22. Uczniowie przypadający na 1 oddział w szkołach podstawowych.

Obszar	Uczniowie przypadający na 1 oddział w szkołach podstawowych – szkoły podstawowe ogółem	
	2010	2013
Powiat gorzowski	18	19
Gmina Kostrzyn nad Odrą	23	24
Gmina Bogdaniec	17	17
Gmina Deszczno	16	17
Gmina Kłodawa	20	21
Gmina Lubiszyn	15	15
Gmina Santok	16	15
Gmina Witnica	18	21

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS; opracowanie własne.

- **Współczynnik skolaryzacji.** Współczynnik skolaryzacji brutto wyraża stosunek wszystkich osób uczących się na danym poziomie, do całej populacji osób będących w wieku nominalnie odpowiadającym temu poziomowi nauczania. W gminie Santok w roku 2013 wynosił dla szkoły podstawowej 79,62% i dla gimnazjum 82,42%, i był w obydwu przypadkach niższy niż dla całego powiatu. Współczynnik skolaryzacji netto wyraża stosunek wszystkich osób uczących się w nominalnym wieku kształcenia na danym poziomie, do liczby osób będących w wieku jako odpowiadającej temu poziomowi nauczania. W gminie Santok w roku 2013 wynosił dla szkoły podstawowej 75,62% i dla gimnazjum 73,05% i był w obydwu przypadkach niższy niż dla całego powiatu. Warto również zauważyć, iż zarówno na terenie gminy, jak i powiatu widoczna jest tendencja spadkowa tego wskaźnika w odniesieniu do roku poprzedniego.

Tabela 23. Współczynnik skolaryzacji.

Obszar	Współczynnik skolaryzacji wyrażony w procentach							
	Współczynnik skolaryzacji brutto				Współczynnik skolaryzacji netto			
	Szkoły podstawowe		Gimnazja		Szkoły podstawowe		Gimnazja	
	2004	2013	2004	2013	2004	2013	2004	2013
Powiat gorzowski	93,23	88,62	89,36	82,70	91,79	85,10	84,94	78,20
Gmina Kostrzyn nad Odrą	101,19	100,44	101,12	101,69	100,40	96,09	97,89	96,28
Gmina Bogdaniec	90,74	84,38	87,97	79,75	89,41	81,34	84,88	76,03
Gmina Deszczno	92,74	83,17	69,46	68,47	92,13	81,37	67,07	66,88
Gmina Kłodawa	76,51	70,00	74,63	55,00	75,26	68,60	72,01	53,00

Gmina Lubiszyn	96,79	95,53	78,44	85,00	95,72	90,00	74,06	80,00
Gmina Santok	83,06	79,62	95,47	82,42	81,71	75,62	87,66	73,05
Gmina Witnica	97,02	93,73	93,16	86,84	94,03	89,76	87,05	82,45

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS; opracowanie własne.

- **Biblioteki.** W 2013 roku w gminie Santok nastąpił wzrost o 1% wartości wskaźnika *ludność na 1 placówkę biblioteczną*. Dla całego powiatu wzrost ten wynosił 7%. Również w przypadku wartości wskaźnika *księgozbiór bibliotek na 1000 ludności w gminie* został odnotowany wzrost o 1% w roku 2013 w porównaniu z rokiem 2012. Dla całego powiatu wzrost ten wynosił 2%.

Tabela 24. Biblioteki.

Obszar	Ludność na 1 placówkę biblioteczną w 2013	Księgozbiór bibliotek na 1000 ludności w 2014
Powiat gorzowski	2427	2599,0
Gmina Kostrzyn nad Odrą	1816	1939,0
Gmina Bogdaniec	2373	1239,0
Gmina Deszczno	8951	1316,0
Gmina Kłodawa	2012	2863,0
Gmina Lubiszyn	1734	6381,0
Gmina Santok	4036	2928,0
Gmina Witnica	2620	2761,0

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS; opracowanie własne.

- **Przychodnie.** Na terenie gminy Santok w roku 2014 funkcjonowały trzy przychodnie. Statystycznie na jedną przychodnię przypadało 2719 osób.

Tabela 25. Przychodnie.

Obszar	Przychodnie w 2014
Powiat gorzowski	32
Gmina Kostrzyn nad Odrą	11
Gmina Bogdaniec	4
Gmina Deszczno	2
Gmina Kłodawa	3
Gmina Lubiszyn	5
Gmina Santok	3
Gmina Witnica	4

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS; opracowanie własne.

- **Apteki.** W roku 2014 na terenie gminy Santok funkcjonowała jedna apteka i jeden punkt apteczny.

Tabela 26. Apteki.

Obszar	Apteki w 2014	Punkty apteczne w 2014	Ludność na aptekę ogólnodostępną w 2014
Powiat gorzowski	12	7	5899
Gmina Kostrzyn nad Odrą	8	0	2269
Gmina Bogdaniec	1	2	7115
Gmina Deszczno	0	1	0
Gmina Kłodawa	0	1	0
Gmina Lubiszyn	0	2	0
Gmina Santok	1	1	8157
Gmina Witnica	2	169	6544

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS; opracowanie własne

- **Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej.** W 2013 roku na obszarze gminy Santok 221 gospodarstw domowych korzystało z pomocy społecznej na podstawie kryterium dochodowego. Było to o 1% mniej gospodarstw domowych w porównaniu z rokiem 2012 (w powiecie gorzowskim nastąpił wzrost o 3% gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej według tego samego kryterium).

Tabela 27. Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej.

Obszar	Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego w 2013 [gosp.]
Powiat gorzowski	2705
Gmina Kostrzyn nad Odrą	629
Gmina Bogdaniec	334
Gmina Deszczno	218
Gmina Kłodawa	327
Gmina Lubiszyn	441
Gmina Santok	221
Gmina Witnica	535

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS; opracowanie własne

- **Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci.** W roku 2013 na terenie gminy Santok było 284 rodzin, które otrzymywały zasiłki rodzinne na dzieci. Był to spadek o 9% w porównaniu z rokiem 2012 (taki sam procentowy spadek liczby rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych na dzieci został odnotowany na terenie powiatu gorzowskiego).

Tabela 28. Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci.

Obszar	Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci w 2013
Powiat gorzowski	2432
Gmina Kostrzyn nad Odrą	448
Gmina Bogdaniec	231
Gmina Deszczno	381
Gmina Kłodawa	229
Gmina Lubiszyn	302
Gmina Santok	284
Gmina Witnica	557

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS; opracowanie własne

Partycypacja polityczna. Partycypacja polityczna jest jednym ze wskaźników kapitału społecznego². W wyborach samorządowych z roku 2014, które z racji ich charakteru są „najbliższej obywatela”, frekwencja na terenie gminy Santok wynosiła 52,22%. Tym samym, gmina zajęła drugą lokatę po gminie Kłodawa (frekwencja 53,49%) wśród gmin powiatu, w których odnotowano najwyższą frekwencję. Frekwencja ta była zdecydowanie wyższa niż w powiecie, gdzie wynosiła 39,90% i województwie, gdzie wynosiła 44,63%³.

2. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT → termin ten oznacza, która polega na zestawieniu w czterech grupach posiadanych informacji dotyczących gminy;

S (od ang. Strengths) mocne strony w tym miejscu wskazuje się na zalety gminy;

W (od ang. Weaknesses) słabe strony – w tym miejscu wskazuje się na „słabe punkty” gminy ;

O (od ang. Opportunities) szanse – w tym miejscu wskazuje się na czynniki i okoliczności, które stanowią lub mogą stanowić bariery dla rozwoju gminy;

T (od ang. Threats) zagrożenia – w tym miejscu wskazuje się na czynniki i okoliczności, które stanowią lub mogą stanowić bariery dla rozwoju gminy.

1.1 Charakterystyka sfery społecznej w Gminie Santok

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> Bogate środowisko przyrodnicze (woda, kompleksy leśne, rzeźba terenu, bogata flora i fauna), 	<ul style="list-style-type: none"> Zbyt duża rozpiętość sieci osadniczej we wsiach Janczewo, Czechów Santok,

² Wskaźnik ten przy analizie kapitału społecznego w Stanach Zjednoczonych został wykorzystany przez klasycznego już badacza kapitału społecznego R. D. Putmana. Zob. R. D. Putnam, *Samotna gra w kręgle. Upadek i odrodzenie wspólnot lokalnych w Stanach Zjednoczonych*, Warszawa 2008.

³ Dane o frekwencji pochodzą ze strony Państwowej Komisji Wyborczej; www.pkw.gov.pl.

<ul style="list-style-type: none"> • Niska emisja zanieczyszczeń, • Brak uciążliwego przemysłu, • Różnorodność terenów budujących obszar gminy: lasy na różnych siedliskach, dolina rzek Noteci i Warty z systemem trwałych użytków zielonych, tereny rolnicze o mozaikowej strukturze użytkowania, • Bogate dziedzictwo historyczno – kulturowe gminy (ponad 1000 letnia historia), • Cenne obiekty środowiska kulturowego o znaczeniu ponad regionalnym (grodzisko w Santoku), • Dobrze zachowany wkład przestrzenny i charakter zabudowy większości wsi, • Wysokiej przydatności turystycznej kompleksy leśne należące do obszaru krajobrazu chronionego, • Atrakcyjność przyrodnicza, rzeka Warta i Noteć o wysokiej przydatności turystycznej (możliwość uprawiania sportów wodnych, żegluga rzecznej), • Miejscowości o wysokiej przydatności turystycznej (Santok, Czechów), • - atrakcyjność przyrodnicza pradoliny Warty i Noteci oraz kompleksów leśnych. • Położenie gminy oraz jej bogactwo przyrodnicze determinuje rozwój gminy w kierunku turystycznym: szlaki piesze, rowerowe, rolne, wędkarstwo myślistwo, pozyskiwanie runa leśnego, • wzmocnienie obszaru leśnego poprzez dolesienia na glebach słabych, • rozwój sportów wodnych, • możliwość wielokierunkowego 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak wpływu na stan czystości wód, • Rozwój zabudowy o skali i formie nie dostosowanej do tradycji miejsca, • Rozpraszanie zabudowy, zwłaszcza w cennych, dobrze zachowanych układach, • Zanikanie wsi indywidualnych w części wschodniej gminy • Zanieczyszczenia gruntów poprzez niekontrolowane zrzuty ścieków bytowych.
--	---

rozwoju wsi: rolnictwo i turystyka, przechowalnictwo i przetwórstwo.	
--	--

1.2 Charakterystyka infrastruktury technicznej i sfery gospodarczej w Gminie Santok

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> wykorzystanie do celów turystycznych i sportowych ładowiska w Lipkach Wielkich, dostępność komunikacyjna publicznej 	<ul style="list-style-type: none"> brak kanalizacji w obszarach wiejskich, a w konsekwencji zagrożenie pogorszeniem jakości wód powierzchniowych i podziemnych, niewystarczająca sieć dróg o nawierzchni utwardzonej we wschodniej części gminy, brak dostatecznej sieci kanalizacji deszczowej. rozwój funkcji turystycznej przy braku rozwoju infrastruktury rekreacyjnej oraz infrastruktury technicznej,

1.3 Szanse i zagrożenia związane z rozwojem społecznym Gminy Santok

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> Bogate wyposażenie w infrastrukturę techniczną w szczególności: <ul style="list-style-type: none"> -sieci wodociągowe, - gazociągi, - systemy komunikacyjne i drogowe, - dobra baza oświatowa na terenie gminy, wyposażenie w infrastrukturę sportową – 5 boisk, 1 orlik, tor żużlowy, 3 sale gimnastyczne, duża liczba placówek kulturowych – 10 sal i świetlic, 2 biblioteki, gminne centrum informacji, muzeum. 	<ul style="list-style-type: none"> wpływ niżu demograficznego na sferę edukacyjno- oświatową nieuregulowana gospodarka wodno-ściekowa w południowej części gminy, brak szerokiego dostępu do Internetu, brak dostatecznej sieci kanalizacji deszczowej.

1.4 Szanse i zagrożenia związane z rozwojem infrastruktury technicznej i sfery gospodarczej w Gminie Santok

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Możliwość dynamicznego rozwoju sektora usługowo-produkcyjnego, • intensywny rozwój budownictwa mieszkaniowego w północnej i wschodniej części gminy, • dobra oferta edukacyjna i kulturalna dla mieszkańców Gminy, • - turystyczne i gospodarcze wykorzystanie międzynarodowej drogi wodnej E70, • wzrost znaczenia połączeń kolejowych w systemie komunikacyjnym Gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Konieczność stałej rozbudowy systemów infrastruktury technicznej oraz modernizacja i rozwój funkcji turystycznej przy braku rozwoju infrastruktury rekreacyjnej oraz infrastruktury technicznej, • niedostateczny rozwój sieci dróg utwardzonych, • brak przedsięwzięć inwestycyjnych w zakresie odbudowy i rewitalizacji szlaków wodnych, • degradacja substancji technicznej infrastruktury kolejowej.

Z przedstawionego zestawienia wynika, że Gmina Santok posiada więcej „mocnych stron” niż „słabych stron” w sferze społecznej. Natomiast odwrotna sytuacja występuje w przypadku infrastruktury technicznej i sfery gospodarczej. Dokonane zestawienie wskazuje, że Gmina Santok realizując zadania publiczne dysponuje znacznym potencjałem rozwoju.

3. ANALIZA WYNIKÓW KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Kwestionariusz ankiety był jednym z elementów konsultacji społecznych. Za jego pomocą autorzy Strategii Rozwoju chcieli zapoznać się z oczekiwaniami mieszkańców, co do najbardziej optymalnych kierunków rozwoju w gminie Santok. Ankieta zawierała cztery pytania. Pierwsze trzy dotyczyły głównych kierunków rozwojowych, tzn. były to pytania dotyczące infrastruktury, spraw społecznych i gospodarki. W czwartym, mieszkańcy zostali spytani o to, do której grupy społecznej, w głównym stopniu, działania powinny być skierowane. Zastosowanie takiej metody, jako jednego z elementów konsultacji społecznych, umożliwiło zebranie opinii mieszkańców w formie statystycznej, co dało możliwość spojrzenia na oczekiwania, co do rozwoju regionu w bardziej globalny sposób.

Ankieta była dostępna w Urzędzie Gminy Santok, na stronie internetowej Gminy, w ramach spotkań z mieszkańcami, jak i rozprawdzana przez poszczególne osoby (np. sołtysów) na terenie gminy. Ostatecznie w badaniu wzięło udział 81 osób⁴. Należy jednak brać pod uwagę, fakt, iż próba w badaniu nie miała charakteru losowego. W badaniu wzięły udział tylko te osoby, które były tym zainteresowane. Z tego powodu wyniki należy traktować z ostrożnością, pamiętając, iż nie spełniają one wymogu reprezentacyjności.

⁴ W sumie zostało wypełnionych osiemdziesiąt siedem ankiet, jednak sześć z nich zostało odrzuconych jako błędnie wypełnione.

Analiza struktury socjodemograficznej osób, które wypełniły ankiety wykazuje przewagę kobiet (72%) nad mężczyznami (28%). W takiej formie konsultacji społecznych udział wzięło tylko 2% osób w wieku do 19 lat, 9% osób w wieku od 20 do 29 lat, 23% w wieku od 30 do 39 lat, 17% w przedziale wiekowym od 40 do 49 lat, 25% w wieku od 50 do 59 lat i 23% osób mających lat 60 i więcej lat. Na tej podstawie można stwierdzić, iż najmniejsze zainteresowanie konsultacjami społecznymi zanotowano wśród osób najmłodszych tzn. do 29 roku życia.

Struktura wykształcenia pokazuje, że tylko około co dwudziesty z respondentów ma wykształcenie niepełne podstawowe lub podstawowe (4%), co piąty ma wykształcenie zasadnicze (20%), a około czterech na dziesięciu ma wykształcenie średnie (38%) i tyleż samo wyższe (38%).

W ankiecie respondenci zostali również spytani o przedstawicielstwo któregoś z wymienionych sektorów. Około jedna trzecia respondentów to przedstawiciele sektora publicznego (31%), zaś niecała jedna piąta sektora społecznego (19%) lub gospodarczego (18%). Jedna trzecia zaś nie reprezentuje żadnego z wymienionych sektorów (32%).

Ankiety w zdecydowanej większości wypełniły osoby, które mieszkają na terenie gminy Santok (94%).

Pierwsze pytanie w ankiecie zostało sformułowane w sposób następujący: *Proszę określić główne przedsięwzięcia, które powinny być zrealizowane w ramach infrastruktury*. Respondent mógł wskazać trzy najważniejsze jego zdaniem przedsięwzięcia. Odpowiedzi zostały przedstawione na poniższym wykresie.

Wykres 3. Główne przedsięwzięcia, które powinny być zrealizowane w ramach infrastruktury na terenie gminy Santok.

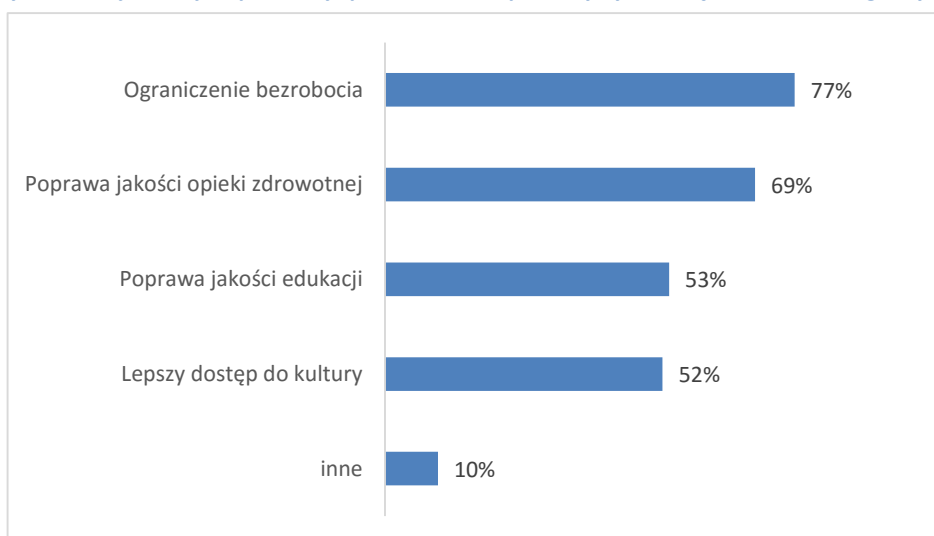
Źródło: opracowanie własne.

Najczęściej bo, aż trzy czwarte respondentów wskazywało na potrzebę inwestycji w zakresie dróg gminnych (74%). W dalszej kolejności respondenci zwracali uwagę na potrzebę

inwestycji w zakresie turystyki (46%) i edukacji (46%). Dwie piąte uznało za ważne inwestycje w zakresie sportu i rekreacji (40%). Około, co dziesiąty respondent zaznaczył kategorię inny (9%). W ramach tej kategorii respondenci pisali o potrzebie inwestycji w zakresie bezpieczeństwa pieszych, ochrony przeciwpożarowej (budowa/remont remiz strażackich itp.), promocji zdrowia, budowy ścieżek rowerowych, poprawy dostępności komunikacyjnej.

Drugie pytanie zostało sformułowane w sposób następujący: *Proszę określić najważniejsze problemy społeczne, które powinny być rozwiązane na terenie gminy Santok*. Tutaj również respondenci mogli wskazać więcej niż jedna odpowiedź.

Wykres 4. Najważniejsze problemy społeczne, które powinny być rozwiązane na terenie gminy Santok.

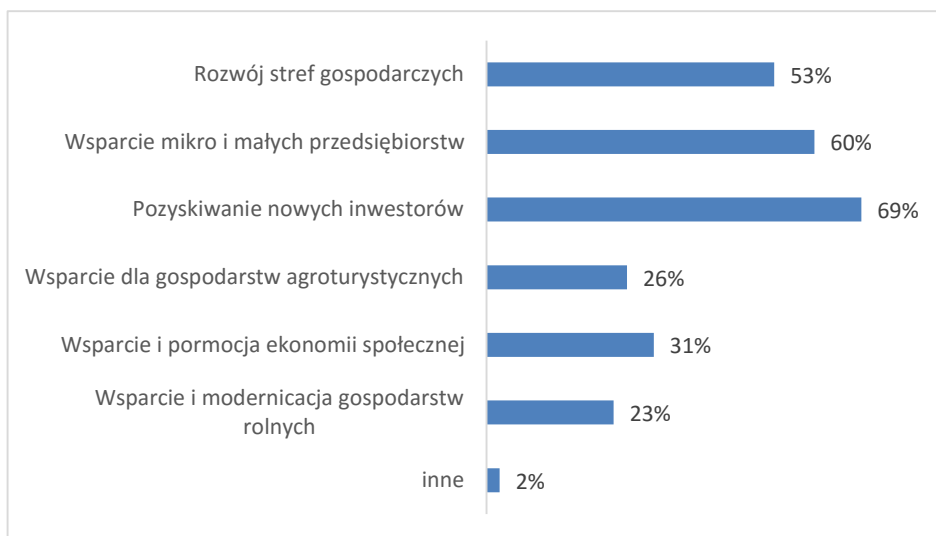

Źródło: opracowanie własne

Ponad trzy czwarte respondentów jako najważniejszy problem społeczny wskazuje ograniczenie bezrobocia. Natomiast 69% wskazuje na potrzebę poprawy jakości opieki zdrowotnej. Jeden na dziesięciu wskazał odpowiedź inne. Wśród nich znajdują się następujące przykładowe problemy: lepszy rozwój sportu i rekreacji, uaktywnienie działalności sal wiejskich, promocja zdrowia i problem alkoholizmu.

Trzecie pytanie zostało sformułowane: *Proszę określić jakie działania powinny być podjęte w celu rozwoju gospodarczego gminy Santok. Można było wskazać kilka odpowiedzi.*

Wykres 5. Główne działania, które powinny być podjęte w celu rozwoju gospodarczego gminy Santok.

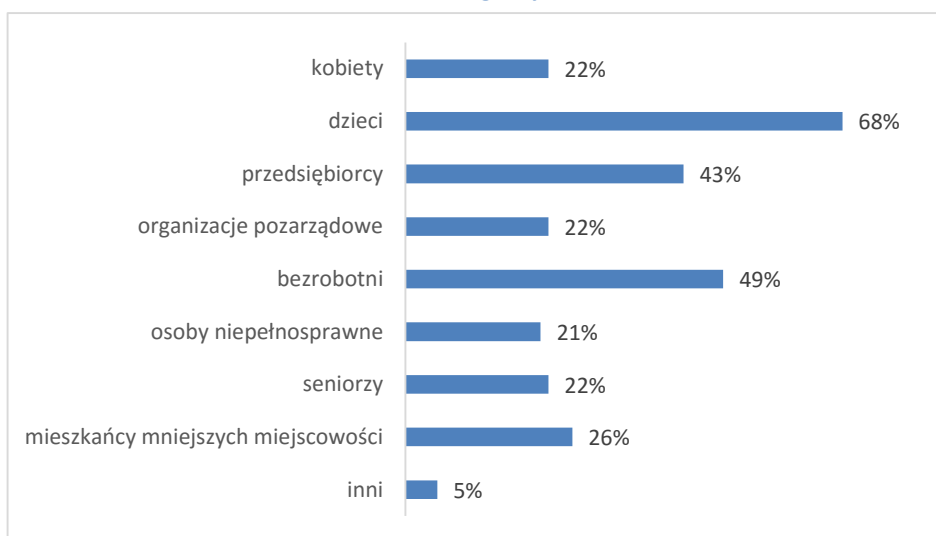

Źródło: opracowanie własne.

Respondenci najczęściej wskazywali na trzy działania o/w obszarze rozwoju ekonomicznego. Były to pozyskiwanie nowych inwestorów (69%), wsparcie mikro i małych przedsiębiorstw (60%) oraz rozwój stref gospodarczych (53%). Tylko dwa procent respondentów wybrało kategorie inne. Znalazł się tutaj postulat dofinansowywania dla osób do 30 roku życia chcących otworzyć działalność gospodarczą.

Respondenci zostali również zapytani do kogo przede wszystkim powinny być kierowane działania w ramach poszczególnych inicjatyw i projektów.

Wykres 6. Do kogo przede wszystkim powinny być kierowane działania w ramach poszczególnych inicjatyw i projektów na terenie gminy Santok.

Źródło: Opracowanie własne.

Respondenci najczęściej wskazywali na potrzebę skierowania poszczególnych inicjatyw do dzieci (68%). Połowa respondentów wskazała na potrzebę podjęcia takich inicjatyw wobec bezrobotnych (49%), a około dwie piąte na potrzebę wsparcia przedsiębiorców (43%). W kategorii inne (5%) respondenci zaznaczyli jeszcze rodzinę albo że inicjatywy powinny być skierowane do wszystkich, bez definiowania kategorii bardziej priorytetowych.

II. MISJA GMINY SANTOK

Gmina Santok staje się gminą integrującą rdzennych mieszkańców i nowo zamieszkałych oraz zapewnia im dogodne i bezpieczne warunki życia, jest otwarta na turystów, oferując różnorodne formy wypoczynku.

Misja jest wyrazem pożądanego i oczekiwanego obrazu gminy jaki jest zamierzony do osiągnięcia w czasie dla, którego Strategia jest opracowywana. Jest to próba określenia wizerunku gminy w przyszłości.

III. WIZJA GMINY SANTOK W 2023 ROKU

Gmina Santok jest konkurencyjnym i rozpoznawalnym ośrodkiem w północno-zachodniej części Województwa Lubuskiego oraz w obrębie Powiatu Gorzowskiego. Zapewnia wysoką jakość życia dzięki wykorzystaniu potencjału społecznego, kulturowego i przyrodniczego. Gminę cechuje atrakcyjność oraz rozpoznawalność kulturowa i turystyczna. Gród w Santoku jako pomnik historii jest rozpoznawalny w kraju i w regionie.

Wizja jest opisem stanu docelowego gminy, który zostanie osiągnięty po zrealizowaniu Strategii.

Przyjęta wizja oznacza, że:

- mieszkańcy gminy uczestniczą w procesach rozwojowych
- poprawie uległa jakość życia mieszkańców gminy
- na terenie gminy jest generowany wzrost gospodarczy w oparciu o rozwój turystyki
- Gmina Santok jest dobrze skomunikowana z najbliższymi ośrodkami miejskimi: Gorzowem Wielkopolskim, Skwierzyną i Dreżdenkiem
- Gmina Santok charakteryzują się zmodernizowaną oraz rozbudowaną infrastrukturą drogową
- odcinek międzynarodowej drogi wodnej E- 70 w miejscu połączenia się rzeki Noteć z rzeką Wartą jest zagospodarowany (przystań wodna w Santoku) i jego wykorzystanie przyczynia się do rozwoju turystyki
- dziedzictwo kulturowe, wielokulturowość oraz walory przyrodnicze gminy są eksponowane i promowane (gród w Santoku jako pomnik historii)
- na terenie gminy rozwija się turystyka w oparciu o produkt markowy (gród w Santoku) i wytyczone szlaki turystyczne
- współpraca Gminy Santok z partnerami z Niemiec stymuluje wzrost jakości życia.

Przedstawiona wizja formułuje stan pożądaną Gminy Santok do 2023 roku.

Ze względu na ośmioletni horyzont czasowy, w przedstawionej wizji należy uwzględnić element niepewności. Tempo rozwoju gminy jest uzależnione częściowo od procesów zależnych w niewielkim stopniu od działań gminy, na przykład od rozwoju sytuacji politycznej, gospodarczej i demograficznej. Zagrożenie dla osiągnięcia przedstawionej wizji Gminy Santok w 2023 roku, może stanowić także rozbudowany, niespójny i nietrwały system prawny.

Gmina Santok znajduje się pod wpływem oddziaływania Gorzowa Wielkopolskiego, jako silnego ośrodka miejskiego.

CZĘŚĆ II.

I. PRIORYTETY W ROZWOJU GMINY SANTOK DO 2023 ROKU

W oparciu o analizę zasobów Gminy Santok w sferze społecznej oraz w sferze infrastruktury i gospodarki, jak również analizy przeprowadzonych ankiet i konsultacji społecznych wytypowano priorytety i następnie cele operacyjne, które powinny być przedmiotem zadań organizacyjno-prawnych i inwestycyjnych. Wyznaczając poszczególne priorytety i cele kierowano się zakresem zadań publicznych wykonywanych przez Gminę Santok i określonych ramami ustawy o samorządzie gminnym.

Ideą wytypowanych priorytetów i celów operacyjnych jest spowodowanie pozytywnej zmiany społeczno-ekonomicznej w obszarze uznanym za problemowy.

Powiązanie ustalonych priorytetów i celów operacyjnych wymienionych w Strategii Gminy Santok z obszarami szczególnej interwencji w wymiarze przestrzennym województwa lubuskiego – odniesienie do Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego z horyzontem czasowym do 2020 roku oraz Regionalnym Programem Operacyjnym – Lubuskie 2020

Ustalone priorytety oraz cele operacyjne pokrywają się z obszarami strategicznej interwencji, wymienionymi w aktualizacji z dnia 19 listopada 2012 Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego z horyzontem czasowym do 2020 roku. Strategia jako najważniejszy dokument samorządu województwa lubuskiego, określa kierunki rozwoju regionalnego i wskazuje obszary szczególnej interwencji w wymiarze przestrzennym Województwa Lubuskiego.

Ponadto wymienione obszary interwencji określone w Strategii Gminy Santok pokrywają się z głównym celem RPO - Lubuskie 2020, to znaczy długofalowym, inteligentnym i zrównoważonym rozwojem oraz wzrostem jakości życia mieszkańców województwa lubuskiego poprzez wykorzystanie i wzmocnienie potencjałów regionu i skoncentrowane niwelowanie barier rozwojowych.

1. Priorytety – Sfera społeczna

Priorytet I

Poprawa jakości kształcenia – utworzenie Zespołu Edukacyjnego w Janczewie

Uzasadnienie priorytetu:

Warunkiem poprawy jakości kształcenia jest odpowiednio przygotowana infrastruktura, która umożliwi prowadzenie edukacji zgodnie z potrzebami rynku pracy oraz w oparciu o, którą będzie możliwe prowadzenie kształcenia ustawicznego i rozwój społeczeństwa informacyjnego. Istniejący obecnie w Janczewie obiekt Szkoły Podstawowej nie zaspokaja potrzeb edukacyjnych mieszkańców Gminy. Utworzenie Zespołu Edukacyjnego w Janczewie poprzez modernizację i rozbudowę dotychczasowego obiektu szkoły podstawowej, utworzenie żłobka oraz gimnazjum, budowę sali gimnastycznej i wielofunkcyjnego boiska, polepszy możliwości systemu edukacji oraz wpłynie na jakość życia mieszkańców. Ponadto realizacja priorytetu jest warunkiem poprawy jakości kapitału ludzkiego i zahamowania odpływu uczniów z Gminy Santok do gorzowskich szkół.

Cele:

- modernizacja i rozwój systemu oświaty na terenie gminy
- wzmocnienie systemu oświaty

Działania:

1. **Inwestycyjne** – modernizacja i rozbudowa Szkoły Podstawowej w Janczewie, wyposażenie placówki w nowoczesny sprzęt edukacyjny, budowa sali gimnastycznej oraz boiska wielofunkcyjnego
2. **Organizacyjno-prawne:**
 - utworzenie żłobka i gimnazjum
 - upowszechnianie kształcenia ustawicznego
 - utworzenie punktu edukacji dla seniorów
 - poprawa jakości kształcenia i ułatwienie dostępności do wiedzy
 - wdrażanie innowacyjnych technik nauczania
 - rozwój nauczania języków obcych
 - rozwój edukacji ekologicznej
 - rozwój biblioteki szkolnej, jej informatyzacja i doposażenie w nowe pozycje

Priorytet II

Ochrona zdrowia mieszkańców oraz podniesienie jakości funkcjonowania pomocy społecznej

Uzasadnienie priorytetu

Istotny wpływ na stan zdrowotności mieszkańców gminy wywiera jakość świadczonych usług medycznych. Warunkiem niezbędnym świadczenia wysokiej jakości usług medycznych oraz dostępności do nich jest posiadanie odpowiedniej infrastruktury. Do istotnych działań służących poprawie zdrowotności mieszkańców należy zaliczyć profilaktykę. Zapobieganie chorobom

społecznym poprzez podniesienie wiedzy z higieny. Ważne znaczenie posiada także zwiększenie badań radiologicznych celem wykrycia wczesnego stadium gruźlicy, choroby niedokrwiennej serca, a także badań z zakresu onkologii (raka piersi, płuc czy innych postaci nowotworów).

Na terenie Gminy Santok szczególnym zagrożeniem dla zdrowia mieszkańców jest rozprzestrzenianie się rośliny o kaukaskim rodowodzie - barszczu Sosnowskiego (*Heracleum sosnowski*), sprowadzonego do Polski jako roślina pastewna. Roślina ta posiada silne właściwości toksyczne powodujące w kontakcie ze skórą oparzenia I i II stopnia. Barszcz Sosnowskiego rozrasta się w szybkim tempie i szybko się regeneruje. Zachodzi więc pilna potrzeba likwidacji tego gatunku metodami mechanicznymi oraz chemicznymi.

Świadczenie pomocy społecznej powinno uwzględnić potrzeby osób starszych, niepełnosprawnych i przewlekle chorych oraz ich opiekunów. Jednym z ważnych działań na rzecz wymienionych grup jest organizacja dziennych domów pobytu dla osób niepełnosprawnych w celu odciążenia ich opiekunów.

Cele:

- poprawa jakości i dostępności do usług opieki zdrowotnej i opieki społecznej
- likwidacja zagrożeń dla zdrowia mieszkańców

Działania:

- 1. Inwestycyjne** – likwidacja barier architektonicznych oraz dostosowanie obiektów lecznictwa ambulatoryjnego oraz pomocy i opieki społecznej do potrzeb osób starszych, niepełnosprawnych i przewlekle chorych, adaptacja i modernizacja obiektów w Starym Polichnie, Santoku i Lipkach Wielkich w celu utworzenia dziennych domów pobytu dla osób niepełnosprawnych i przewlekle chorych.

Likwidacja na terenie gminy roślin barszczu Sosnowskiego.

- 2. Organizacyjno-prawne:**

- poprawa jakości świadczeń zdrowotnych i promocja zdrowia
- prowadzenie powszechnej nauki udzielania pierwszej pomocy
- prowadzenie profilaktyki uzależnień
- poprawa jakości opieki społecznej poprzez wdrażanie systemów rozwiązań uwzględniających potrzeby osób starszych, niepełnosprawnych i przewlekle chorych oraz ich opiekunów
- wsparcie dla osób w sytuacjach kryzysowych

Priorytet III

Ograniczenie bezrobocia

Uzasadnienie priorytetu – czynnikiem w znaczny sposób decydującym o wzmocnieniu szans na zatrudnienie jest wzmocnienie systemu edukacji, rozwój kształcenia ustawicznego, szkolenia oraz reedukacja. Wymienione działania skierowane do mieszkańców gminy będą mogły być podejmowane dzięki powołaniu Zespołu Edukacyjnego w Janczewie. Natomiast tworzenie nowych miejsc pracy jest w znacznym stopniu uzależnione od pozyskiwania przez gminę nowych inwestorów. Temu celowi zostanie podporządkowane planowane utworzenie strefy

rozwoju gospodarczego w Wawrowie. Należy jednak mieć na uwadze, że decydujący wpływ na sytuację na rynku pracy w kraju będą miały rozwiązania systemowe podjęte przez administrację państwową na szczeblu centralnym, między innymi dotyczące zasad zatrudniania absolwentów oraz likwidacji tzw. umów śmieciowych.

Cele:

- wzrost kapitału ludzkiego mieszkańców gminy
- wzrost zatrudnienia

Działania organizacyjno-prawne – promocja kształcenia ustawicznego, pozyskiwanie nowych inwestorów, między innymi poprzez utworzenie strefy rozwoju gospodarczego w Wawrowie, promocja przedsiębiorczości, promowanie równego traktowania na rynku pracy kobiet, mężczyzn oraz osób niepełnosprawnych, wspieranie działań na rzecz rozwoju przedsiębiorczości

Priorytet IV

Rozwój kultury i sportu

Uzasadnienie priorytetu – ważnym segmentem sfery społecznej jest kultura, która odgrywa szczególną rolę w procesie integracji społeczności lokalnej.

Kultura jest zjawiskiem czysto społecznym, ponieważ jest wyuczona na drodze społecznej transmisji. Kultura, której wytworem są ludzkie działania i pochodzące od nich przedmioty, rozciąga się na wszystkie sfery społecznej aktywności ludzi np. twórczość, produkcję, organizację życia społecznego, formę spędzania wolnego czasu. Jednocześnie kultura określa zasady współżycia społecznego i przez to ułatwia ludziom porozumiewanie się oraz rozwiązywanie problemów społecznych. Kultura kreuje pozytywny wizerunek gminy oraz kultura jako zjawisko społeczne stymuluje rozwój lokalny. Prezentacja różnorodności kulturowej, zainteresowań i pasji mieszkańców gminy, stwarza ramy do współpracy z partnerami z zagranicy (przede wszystkim z Niemiec). Ponadto organizacja cyklicznych imprez w sferze kultury jest okazją do promocji gminy. Oferta w sferze kultury powinna uwzględniać potrzeby poszczególnych grup wiekowych, przede wszystkim młodzieży i seniorów.

Kolejną dziedziną, która ma wpływ na integrację społeczności lokalnej jest sport. Rozwój sportu umożliwia dzieciom i młodzieży podniesienie zdolności fizycznych oraz równowagę aktywności fizycznej i umysłowej w okresie szkolnym. Ponadto rozwój sportu eliminuje negatywne skutki związane ze szkodliwym trybem życia. Zaangażowanie dzieci i młodzieży w rywalizację sportową przeciwdziała negatywnym zjawiskom występującym wśród młodego pokolenia jak zażywanie dopalaczy i narkotyków oraz spożywanie alkoholu. Wymienione negatywne zjawiska społeczne, które często warunkują przestępczość nieletnich i młodocianych, mogą być skutecznie niwelowane poprzez upowszechnianie sportu jako alternatywy spędzania wolnego czasu.

Ważną rolę odgrywa też upowszechnianie aktywności ruchowej wśród seniorów.

Rozwój kultury i sportu powinien być prowadzony w oparciu o przygotowaną w tym celu infrastrukturę.

Cele:

- tworzenie warunków do rozwoju kultury
- zwiększenie uczestnictwa mieszkańców gminy w kulturze
- tworzenie warunków do rozwoju sportu
- zwiększenie aktywności sportowej mieszkańców gminy

Działania:

- 1. Inwestycyjne** – modernizacja i rozbudowa Szkoły Podstawowej w Janczewie (wraz z budową sali gimnastycznej i wielofunkcyjnego boiska) w celu zapewnienia zaplecza do prowadzenia działalności w sferze kultury i sportu, modernizacja świetlic wiejskich
- 2. Organizacyjno –prawne**
 - zwiększenie oferty kulturalnej oraz stymulowanie uczestnictwa w niej różnych grup wiekowych
 - wyrównywanie szans w dostępie do kultury osobom ze środowisk słabo rozwiniętych ekonomicznie
 - wspieranie wymiany kulturalnej i twórczości artystycznej z gminami partnerskimi np. z gminami ościennymi albo z Niemiec
 - wspieranie działalności i promocja lokalnych zespołów, (między innymi „Santoccy Grodzianie”, „Janczewianki”) oraz Kół Gospodyń Wiejskich
 - organizacja i wspieranie cyklicznych imprez np. „Dni Grodu Santok”, dożynek, kiermaszu pszczelarskiego
 - kształtowanie postaw i zachowań szanujących różnorodność kulturową
 - współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie rozwoju kultury
 - upowszechnianie sportu wśród dzieci i młodzieży
 - wspieranie działalności klubów sportowych, sekcji i stowarzyszeń sportowych
 - wspieranie cyklicznych imprez sportowych np. Janczewska Dziesiątka
 - współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie rozwoju sportu
 - wspieranie inicjatyw sprzyjających promocji aktywności ruchowej np. rajdów turystycznych, nordic walking

Priorytet V

Zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańców

Uzasadnienie priorytetu

Na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców gminy ma wpływ stan zabezpieczenia przeciwpożarowego i przeciwpowodziowego oraz opracowanie zasad reagowania kryzysowego w związku z możliwością wystąpienia klęski żywiołowej. Usytuowanie Gminy Santok nad Wartą i Notecią stwarza zagrożenie powodziowe.

W związku z tym na bezpieczeństwo mieszkańców ma wpływ unormowanie wód powodziowych przez umocnienie wałów i zabezpieczenia ich przed przeciekami, oczyszczenie rowów melioracyjnych i zachowanie obszarów polderowych. Natomiast na

bezpieczeństwo ekologiczne mieszkańców będzie miało wpływ dokończenie gminnego programu usuwania azbestu z pokryć dachowych.

Cele:

- poprawa bezpieczeństwa przeciwpożarowego na terenie gminy
- poprawa bezpieczeństwa przeciwpowodziowego na terenie gminy
- zapobieganie klęskom żywiołowym i likwidacja ich skutków
- poprawa bezpieczeństwa ekologicznego – usuwanie azbestu

Działania:

- 1. Inwestycyjne** – poprawa jakości infrastruktury służącej bezpieczeństwu obywateli, zwiększenie bezpieczeństwa na drogach poprzez modernizację dróg gminnych i budowę chodników, umocnienie wałów przeciwpowodziowych, oczyszczenie rowów melioracyjnych
- 2. Organizacyjno-prawne:**
 - wyposażenie Ochotniczej Straży Pożarnej w nowoczesny sprzęt do działań ratowniczo-gaśniczych oraz działań z zakresu ratownictwa technicznego i medycznego
 - promowanie bezpieczeństwa przeciwpożarowego, prowadzenie akcji informacyjnej o szkodliwości wypalania traw
 - prowadzenie aktywnej polityki wśród dzieci i młodzieży, skierowanej przeciwko agresji, przemocy i uzależnieniom
 - zwiększenie bezpieczeństwa imprez masowych
 - tworzenie sprawnego systemu bezpieczeństwa przeciwpowodziowego
 - współpraca z mieszkańcami oraz z organami kontrolnymi w zakresie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest (zgodnie z Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu 2009-2020)

2. Priorytety – Infrastruktura

Priorytet I

Rozwój infrastruktury komunikacyjnej

Uzasadnienie priorytetu

Rozwój infrastruktury komunikacyjnej warunkuje wzrost konkurencyjności gminy. Modernizacja i rozwój dróg gminnych, rozwój sieci dróg utwardzonych, polepszenie stanu technicznego poboczy wpłynie na podniesienie bezpieczeństwa mieszkańców oraz podniesienie jakości ich życia. Ułatwi także dostępność komunikacyjną gminy. Podobny wpływ będzie miało kształtowanie infrastruktury kolejowej (np. podniesienie światła w wiaduktach kolejowych). Na poprawę dostępności komunikacyjnej gminy wpłynie także modernizacja i rozbudowa Leśnej Bazy Lotniczej w Lipkach Wielkich.

Cele:

- poprawa i rozbudowa infrastruktury drogowej

- kształtowanie infrastruktury kolejowej

Działania:

- 1. Inwestycyjne** – modernizacja i budowa dróg gminnych, rozwój sieci dróg utwardzonych, w tym ułożenie nawierzchni asfaltowej w najbardziej zabudowanej części Lipek Wielkich (ul. Stolarska, ul. Nowa i ul. Polna), polepszenie stanu technicznego poboczy, budowa chodników, modernizacja wiaduktów kolejowych
- 2. Organizacyjno-prawne:**
 - wdrażanie inicjatyw usprawniających polepszenie dostępności komunikacyjnej gminy np. połączenie Janczewa z systemem komunikacji miejskiej Gorzowa Wielkopolskiego, zwiększenie częstotliwości połączeń autobusowych Lipek Wielkich ze Skwierzyną
 - wdrożenie inicjatyw podnoszących poziom techniczny infrastruktury drogowej
 - wdrożenie inicjatyw podnoszących poziom techniczny infrastruktury kolejowej np. przystosowanie dworca kolejowego w Santoku do potrzeb podróżnych
 - aktywny udział w pracach zmierzających do udrożnienia połączenia kolejowego na linii: Krzyż - Drezdenko - Stare Kurowo - Strzelce Krajeńskie Wschód - Santok - Gorzów Wielkopolski - Kostrzyn nad Odrą i dalej z połączeniami Kostrzyn nad Odrą - Berlin
 - aktywny udział w pracach zmierzających do poprawy dostępności komunikacyjnej gminy poprzez modernizację i rozbudowę Leśnej Bazy Lotniczej w Lipkach Wielkich (we współpracy z Nadleśnictwem Karwin)

Priorytet II

Tworzenie i rozbudowa infrastruktury związanej z ochroną środowiska i poszanowaniem energii

Uzasadnienie priorytetu

Uporządkowanie gospodarki wodno - ściekowej na terenie Gminy wymaga usprawnienia funkcjonowania systemu kanalizacji poprzez modernizację i rozbudowę sieci ograniczającą niekontrolowane zrzuty ścieków do odbiorników. Ponadto dzięki rozbudowie sieci kanalizacyjnej i podłączeniu do niej budynków mieszkalnych następuje zabezpieczenie wód podziemnych przed przedostawaniem się do nich zanieczyszczeń. W miejscach, w których niemożliwe jest podłączenie budynków mieszkalnych do sieci kanalizacyjnej, istotną rolę będą odgrywały przydomowe oczyszczalnie ścieków. Uporządkowanie gospodarki wodno – ściekowej na terenie gminy ma także znaczenie dla rozwoju turystyki oraz pozyskania inwestorów. Z kolei obok ochrony wód następnymi elementami ochrony środowiska jest ochrona ziemi i ochrona powietrza, przede wszystkim likwidacja niskiej emisji.

Natomiast na poszanowanie energii i racjonalizację jej wykorzystania mają wpływ energooszczędne inwestycje, np. termomodernizacja oraz stosowanie alternatywnych źródeł energii.

Cele:

- ochrona wód poprzez zapewnienie sprawnego systemu gospodarki wodno-ściekowej na terenie gminy

- racjonalizacja wykorzystania energii

Działania:

1. Inwestycyjne – modernizacja i rozbudowa systemu kanalizacji w gminie, w tym w Lipkach Wielkich, energooszczędne inwestycje w obiektach użyteczności publicznej, w tym termomodernizacja Przedszkola w Wawrowie, termomodernizacja Szkoły w Wawrowie, termomodernizacja Szkoły w Janczewie, termomodernizacja Przedszkola w Santoku, termomodernizacja Przedszkola w Lipkach Wielkich, termomodernizacja Sali Wiejskiej w Gralewie, inwestycje mające na celu ochronę powietrza i ziemi

2. Organizacyjno – prawne:

- wdrażanie systemu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków
- podejmowanie przedsięwzięć na rzecz edukacji ekologicznej

3. Priorytety – Turystyka

Priorytet I.

Rozwój turystyki wodnej – budowa mariny w Santoku

Uzasadnienie priorytetu

Dolna Warta od ujścia Noteci w Santoku stanowi ostatni odcinek drogi wodnej Odra - Wisła. Posiada odrębny kilometr, który rozpoczyna się przy ujściu do Odry (km. 0,00 rzeki Warty) w kilometrze 617,6 rzeki Odry i rośnie w górę rzeki. Ujście Noteci znajduje się w kilometrze 68,2 Warty. Warunki nawigacyjne na Warcie znacznie się różnią od Noteci. Warta zasilona wodami Noteci ma szersze koryto i większe głębokości.

Szerokość koryta rzeki wynosi ok. 100 metrów, szerokość trasy regulacyjnej między główkami ostróg odpowiednio 90 metrów, a szerokość szlaku żeglownego - 70 metrów. Rzeka jest uregulowana na całej długości. Jest również obwałowana wałami przeciwpowodziowymi na obydwu brzegach i na całej długości. Głębokość szlaku żeglownego zależna jest zasadniczo od stanu wody, choć pewien niewielki wpływ ma zbiornik retencyjny w Jeziorsku. Przy średnich stanach wody wynosi powyżej 150 cm. Warta jest oznakowana w dolnym odcinku znakami brzegowymi wskazującymi położenie szlaku żeglownego w korycie rzeki. Przeszkody podwodne oznakowane są znakami pływającymi. Z rzeką krzyżują się dwa przewozy międzybrzegowe dolnolinowe: w Santoku (km. 67,70) i w Kłopotowie (km. 22,30), a także 7 mostów stałych wieloprzęsłowych.

Dobre warunki do uprawiania turystyki wodnej uzasadniają budowę mariny w Santoku, zlokalizowanej na prawym brzegu Noteci. Marina w Santoku będzie stanowiła element infrastruktury położonej na odcinku głównej drogi wodnej prowadzącej z Berlina poprzez Gorzów Wielkopolski do Poznania. (odcinek Międzynarodowej Drogi Wodnej E – 70).

Cele:

- podniesienie atrakcyjności turystycznej gminy
- zagospodarowania odcinka międzynarodowej drogi wodnej E-70 na rzekach Warta i Noteć
- rozwój turystyki wodnej na obszarze Euroregionu Pro Europa Viadrina

Działania:

1. Inwestycyjne:

- realizacja budowy mariny oraz nabrzeża postojowego, w tym: basen przystani z nabrzeżem cumowniczym i pomostem pływającym, budynek przystani z zapleczem gastronomiczno-noclegowym, slip do wodowania i wyciągania łodzi, hangar i wiatę na sprzęt pływający, punkt informacji turystycznej, wypożyczalnię rowerów

2. Organizacyjno-prawne:

- wybór koncepcji mariny oraz nabrzeża postojowego
- promocja mariny

Priorytet II

Rozwój turystyki militarnej (wzdłuż prawego biegu rzeki Warty) w oparciu o umocnienia Wału Pomorskiego-Linii Noteci

Cele:

- podniesienie atrakcyjności turystycznej gminy w oparciu o obiekty militarne z okresu II wojny światowej
- zwiększenie liczby napływu turystów

Uzasadnienie realizacji priorytetu ⁵

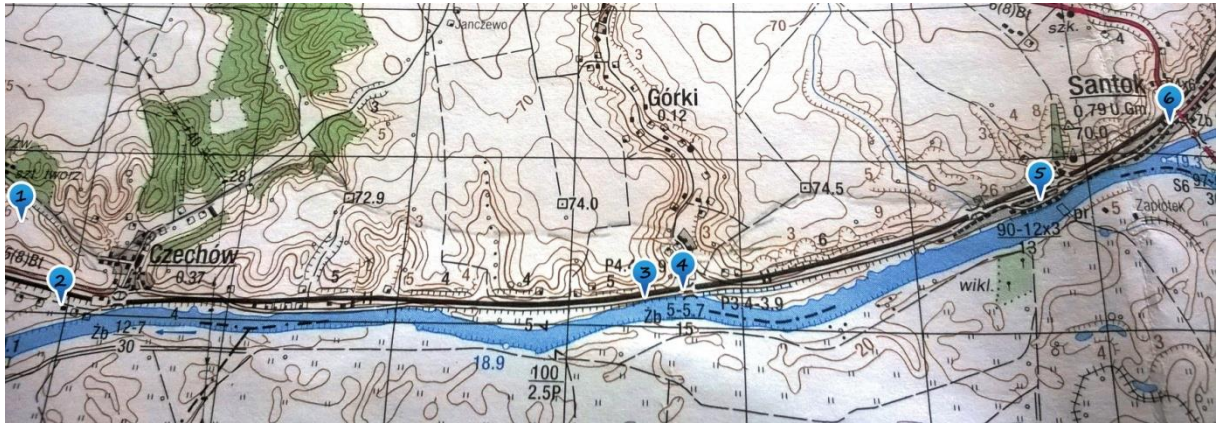
Wał Pomorski inaczej nazywany Pozycją Pomorską (Die Pommernstellung) jest linią fortyfikacji niemieckich wybudowanych w latach trzydziestych na wschodniej granicy Niemiec w rejonie Pojezierza Pomorskiego. Pozycja ta w założeniu twórców miała być tylko tzw. pozycją umocnioną, rozbudowaną pozycją połową osłaniającą rejon koncentracji wojsk i osłaniającą Pomorze Zachodnie w razie uderzenia wojsk polskich. Do 1937 roku zrealizowano budowę fortyfikacji od Gorzowa Wlkp. na południu aż do okolic Białego Boru i Polanowa. Dalej Wał Pomorski miał być tylko tzw. odcinkiem mobilizacyjnym wzmacnianym fortyfikacją połową tylko na wypadek wojny i biegł w stronę Darłówka, gdzie miał stykać się z Bałtykiem.

W czasie wojny Pozycja Pomorska pozostając na głębokim zapleczu nie przedstawiała według niemieckiego dowództwa i Hitlera żadnej wartości bojowej częściowo więc zaczęto ją rozbrajać przewożąc uzbrojenie i wyposażenie na fortyfikacje pierwszo liniowe np. Wał Atlantycki. Takie podejście musiało się zemścić pod koniec wojny, kiedy to nagle okazało się że tak Wał Pomorski, jak i MRU stanęły na drodze Armii Czerwonej ku Berlinowi. W 1945 roku fortyfikacje pomorskie były już w znacznym stopniu przestarzałe, a niewielka głębokość linii umocnień powodowała trudności w obronie i ułatwiała przełamanie pozycji przez atakujące wojska. Często całe odcinki były nie obsadzone, a silne węzły obrony dopiero obsadzone nielicznymi i zapasowymi oddziałami już w trakcie działań na ich przedpolu. I tak np. silny odcinek wału w Starym Osiecznie Armia Czerwona przełamała,

⁵ Opis na podstawie: *Schrony warte uwagi (opracowanie własne na podstawie publikacji Piotra Brodzińskiego – fortress.hg.pl*

fortelem zajmując most na Drawie, w momencie obsadzenia pozycji przez oddziały niemieckie.

Opisywany tu odcinek flanki południowej Wału Pomorskiego, czyli Linia Noteci miał być broniony przez jedną z dywizji zapasowych armii niemieckiej, ale w obliczu załamania się obrony na północy i włamania się potężnego klina 2 i 5 Armii Uderzeniowej Gwardii w pozycje niemieckie w Starym Osiecznie i Krzyżu, został opuszczony prawie bez walki.

Opracowanie własne, J. Krzyżanowski

Oznaczenia numeryczne na mapie odpowiadają kolejnym obiektom militarnym opisanym poniżej.

W oparciu o wizję w terenie wytypowano następujące obiekty militarne do udostępnienia dla ruchu turystycznego:

Schron nr 1

Standardowy schron dowódczo bojowy, położony na skarpie doliny Warty, na zachodnim skraju Czechowa. Z jego izby bojowej roztaczał się widok aż po południowy kraniec przedmieść Gorzowa. Jest bardzo dobrze zachowany, choć pozbawiony pancerzy i wszelkiego osprzętu. Doskonale widoczne są elementy mocujące przednią płytę pancerną, które z reguły niestety były wrywane przy wysadzaniu schronów.

Wejście do schronu nr1.
Fot.1 J. Krzyżanowski

Wejście do schronu nr1. Fot.2 J. Krzyżanowski

Schron nr 2

Schron bojowy, dwusektorowy wybudowany nad samym brzegiem Warty w Czechowie tuż przy dawnej przeprawie promowej. Była to ciekawa budowla, w której zastosowano wzmocnienie jednej z płyt pancernych ścianką żelbetonową. Schron, jak wszelkie wybudowane na pozycji w 1937 roku, o odporności B1 (1m żelbetonu, płyty pancerne 10 i 6cm), posiadał strzelnice rozstawione pod kątem 120 stopni i oddzielne pomieszczenie pogotowia. W tym przypadku z tyłu schronu dobudowano dodatkową ściankę oporową, zabezpieczającą wejście przed osypującą się ziemią. Niestety w 1999 roku cały schron został zasypany ziemią.

*Podjeście do schronu nr2. Fot. 3
J. Krzyżanowski*

*Wejście do schronu nr2. Fot.4 J.
Krzyżanowski*

Schron nr 3

Schron dwusektorowy, wraz z pobliskim obiektem jednosektorowym (schron nr 4) bronił przeprawy przez Wartę w pobliżu Górek. Był to podobny obiekt do tego w Czechowie, jednak jego obydwie strzelnice były osłonięte płytami 7P7. Schron wybudowano na terenie zalewowym Warty, co wiąże się z tym, że każda większa powódź powoduje jego zalanie.

*Podjeście do schronu nr3 Fot.5.
J. Krzyżanowski*

*Wejście do schronu nr3. Fot.6
J. Krzyżanowski,*

Schron nr 4

Schron dwusektorowy, częściowo wysadzony i zasypany. Nie posiada on płyt pancernych.

*Widok na schron nr 4. Fot.7
J. Krzyżanowski*

Schron nr4, widok z góry. Fot.8 J. Krzyżanowski

Schron nr 5

Schron jednosektorowy, mocno wysadzony i pozbawiony pancerzy. Posiada on jednak ciekawą lokalizację. Znajduje się tuż przy ścianie budynku przy ulicy Wodnej w Santoku.

Widok od ul. Wodnej, schron nr5. Fot.9 J. Krzyżanowski

Widok na schron nr5 od strony gospodarstwa. Fot.10 J. Krzyżanowski

Schron nr 6

Schron jednosektorowy obrony mostu na Noteci. Mocno wysadzony i pozbawiony wyposażenia oraz pancerzy. Zlokalizowany jest na zapleczu nieczynnego już zajazdu.

Wejście do schronu nr 6. Fot.11 J. Krzyżanowski

Podejście do schronu nr6. Fot.12 J. Krzyżanowski

Działania:

1. Organizacyjno-prawne:

- opracowanie koncepcji udostępnienia wytypowanych schronów do ruchu turystycznego oraz koncepcji ich oznakowania

2. Inwestycyjne:

- dostosowanie wytypowanych schronów do ruchu turystycznego (min. budowa miejsc parkingowych oraz postojowych dla rowerzystów)
- ułatwienie dostępu do schronów poprzez wykarczowanie dzikich krzewów i zarośli, skoszenie trawy
- oznakowanie wytypowanych schronów jednolitym systemem tablic informacyjnych

Priorytet III

Rekonstrukcja XIX wiecznego wiatraka typu holenderskiego – utworzenie punktu widokowego na dolinę rzeki Warty

Uzasadnienie priorytetu

Pochodzący z XIX w. wiatrak typu holenderskiego usytuowany jest na wzniesieniu, w miejscowości Czechów, przy drodze prowadzącej z Gorzowa Wielkopolskiego do Santoka. Obiekt do dnia dzisiejszego zachował się częściowo, jest pozbawiony ruchomej, drewnianej „czapy”, mieszczącej koło napędzane czterema śmigłami. Natomiast w dobrym stanie zachował się murowany z czerwonej cegły korpus wiatraka, o kształcie ściętego stożka, o wysokości około 9 m. Do wnętrza obiektu prowadzą trzy wejścia, między którymi, zostały pionowo rozmieszczone otwory okienne. Wiatrak pozbawiony jest stolarki okiennej oraz drzwi. Jego położenie sprawia, że jest dobrze widoczny z drogi. Natomiast z wzniesienia, na którym wiatrak został usytuowany roztacza się niepowtarzalny widok na nadwarciański krajobraz.

Ruiny wiatraku holenderskiego. Fot.13 J. Krzyżanowski

Wejście do wiatraka. Fot.14 J. Krzyżanowski

Cele:

- rozwój turystyki poprzez promocję krajobrazu kulturowego wsi
- rozwój turystyki poprzez utworzenie punktu widokowego na dolinę rzeki Warty

Działania:

1.Organizacyjno-prawne:

- opracowanie koncepcji rekonstrukcji wiatraka, wytyczenia punktu widokowego na dolinę rzeki Warty oraz ustalenie zasad dostępności do obiektu

2.Inwestycyjne:

- realizacja koncepcji rekonstrukcji wiatraka oraz koncepcji punktu widokowego
- oznakowanie punktu widokowego oraz ułatwienie dostępności

Priorytet IV.

Rewitalizacja historycznego parku w Janczewie oraz upamiętnienie miejsca pochowania egipskiej księżniczki Marthy von Carnap

Uzasadnienie priorytetu

Park jest integralną częścią dawnego założenia pałacowo-dworskiego w Janczewie. Na przestrzeni wieków miejscowość zmieniała właścicieli. Od XV w. wieś należała do niemieckiego rodu von Strausse , a następnie w XVII w. stała się własnością rodu von Platow. W XVIII w. wieś była własnością rodu von Schoning. Ostatecznie Janczewo od pierwszej połowy XIX w. aż do 1945 r. było we władaniu rodu von Camp-Bornheim. Żoną ostatniego właściciela Janczewa – barona Philipa von Camp-Bornheim, była egipska księżniczka Martha von Carnap Bornheim. Tytuł księżycy uzyskała ona wskutek wcześniejszego związku małżeńskiego z księciem Egiptu – Aly Fazilem. Martha von Carnap – Bornheim zmarła w 1928 r. w Neapolu. Po śmierci jej zwłoki zostały przewiezione do ówczesnego Landsberga an der Warthe (obecnie Gorzowa Wielkopolskiego), a następnie w kondukcje żałobnym przewiezione do Janczewa i złożone w mauzoleum rodowym. Uroczystości żałobne odbyły się wielkim echem w przedwojennym Gorzowie Wielkopolskim i Janczewie, ponieważ zgromadziły liczne grono tytułowanych osób między innymi z Egiptu, Włoch i Indii. Mauzoleum zostało po II wojnie światowej zniszczone, podobny los spotkał zabudowania dworsko-pałacowe. Natomiast do dnia dzisiejszego zachował się park dawnego założenia o charakterze krajobrazowym, o powierzchni 5,1 ha. Stan zadrzewienia jest ogólnie dobry. W drzewostanie dominują: lipa szerokolistna, jesion, dąb szypułkowy i grab.

Rewitalizacja historycznego parku w Janczewie podniesie walory estetyczne miejsca. Po rewitalizacji teren parku stanie się miejscem odpoczynku dla mieszkańców Janczewa oraz osób przyjezdnych. Natomiast oznaczenie kamieniem narzutowym oraz odpowiednią tablicą (w języku polski i niemieckim) miejsca pochowania egipskiej księżniczki Marthy von Carnap (żony ostatniego właściciela Janczewa), może stać się lokalną atrakcją turystyczną.

Cele:

- wykreowanie lokalnej atrakcji turystycznej poprzez wyeksponowanie miejsca pochówku egipskiej księżniczki Marthy von Carnap
- utworzenie miejsca wypoczynku dla mieszkańców gminy i osób przyjezdnych poprzez rewitalizację historycznego parku w Janczewie

Działania:**1. Prawno-organizacyjne:**

- przeprowadzenie inwentaryzacji oraz opracowanie projektu zagospodarowania parku

2. Inwestycyjne:

- uporządkowanie istniejącej zieleni wysokiej, cięcia korekcyjne, usunięcie elementów podszycia, uzupełnienie istniejącego układu zadrzewień
- uporządkowanie układu alejek parkowych
- oznaczenie kamieniem narzutowym oraz tablicą pamiątkową (w języku polskim i niemieckim) miejsca pierwotnego pochowania egipskiej księżniczki Marthy von Carnap

Priorytet V.

Rozwój turystyki rowerowej – modernizacja, oznakowanie i rozbudowa ścieżek rowerowych na terenie gminy

Uzasadnienie priorytetu

Gmina Santok z licznymi walorami krajobrazu przyrodniczo-kulturowego, jest doskonałym miejscem do uprawiania turystyki rowerowej. Aktualnie na terenie Gminy zostały wytyczone następujące szlaki rowerowe:

- Gorzów - Czechów - Santok o długości trasy około 10 km.
- Gorzów - Czechów – Janczewo – Nierzym - Zdroisk - Santok o długości trasy około 36 km. (trasa przebiega częściowo poprzez teren gminy Kłodawa)
- Gorzów – Czechów – Santok – Brzezinka - Górki Noteckie - Santoczno o długości trasy około 32 km (trasa rozpoczyna się w Gorzowie Wielkopolskim, biegnie przez teren gminy Santok i ma swój koniec na terenie gminy Kłodawa)
- Gorzów- Czechów – Santok – Lipki Wielkie- Gościm o długości trasy około 35 km.
- Gorzów – Czechów – Santok – Lipki Małe – Górki Noteckie o długości trasy około 22 km

Poruszanie się po odcinkach wymienionych szlaków rowerowych mają ułatwić ścieżki rowerowe, które powinny prowadzić do atrakcyjnych turystycznie miejsc.

W pierwszej kolejności należy wskazać na konieczność modernizacji, rozbudowy i zagospodarowania ścieżki rowerowej na trasie Gorzów – Czechów – Santok.

O jej szczególnej atrakcyjności decyduje bieg poprzez pagórkowaty krajobraz polodowcowy z roztaczającym widokiem na bieg rzeki Warty. Dodatkową atrakcją przyrodniczą jest wytyczony już na tym odcinku „Szlak bocianich gniazd”. Niemalże wszystkie gniazda są

umiejscowione na słupach energetycznych. Gniazda są duże, sięgają do 2 m wysokości i 1,5 m średnicy.

Źródło: www.czarnkowgiina.pl

Bocian biały, Czechów. Fot. 15 J. Krzyżanowski

Cele:

- rozwój turystyki rowerowej
- zwiększenie liczby turystów

Działania:

1. Organizacyjno-prawne:

- ustalenie i wybór koncepcji oznakowania ścieżek rowerowych

2. Inwestycyjne:

- modernizacja i budowa ścieżek rowerowych
- zagospodarowanie ścieżek rowerowych, między innymi budowa na ich przebiegu przystani rowerowych
- oznakowanie ścieżek rowerowych

4. Priorytety – Kreowanie produktu markowego Gminy Santok

Uzasadnienie realizacji priorytetu

Produkt markowy powinien być niepowtarzalny w skali kraju. Ważne jest także, aby charakteryzował region. Na terenie Gminy Santok wskazuje się gród w Santoku jako produkt markowy, który docelowo powinien zyskać rangę pomnika historii. Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, status pomnika historii jest przyznawany przez Prezydenta RP w drodze rozporządzenia na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i dziedzictwa narodowego. Status pomnika historii jest przyznawany zabytkom nieruchomym o szczególnej wartości historycznej, naukowej i artystycznej, utrwalonym w powszechnej świadomości i mającym duże znaczenie dla dziedzictwa kulturowego Polski. W przypadku uzyskania statusu pomnika historii przez gród w Santoku, zabytek ten zostałby wyróżniony jako jeden z najcenniejszych i najważniejszych obiektów zabytkowych na terenie kraju oraz uzyskałby prawo oznakowania prestiżowym godłem z wizerunkiem gotyckiego łuku (ustanowionym w 2011 r. przez Narodowy Instytut Dziedzictwa).

Źródło: Narodowy Instytut Dziedzictwa

Gród w Santoku ⁶

Gród w Santoku usytuowany na linii Warty i Noteci, należał w średniowieczu do największych i najważniejszych grodów w państwie pierwszych Piastów. Najstarsze ślady grodu, zamieszkałego przez plemię Słowian pochodzą z VIII wieku. Na podstawie odkrytych zabytków ruchomych można przypuszczać, że pełnił on wówczas rolę ośrodka handlowego. Od drugiej połowy X wieku gród w Santoku został przebudowany i wszedł w obszar państwa pierwszych Piastów.

Założenie grodu obronnego w tym miejscu miało duże znaczenie strategiczne. W latach 1097-1099 był on ważnym punktem wypadowym Bolesława Krzywoustego do walk toczonych

⁶ Opis ekspozycji grodu w Santoku został dokonany przez M. Pytlak z Muzeum Lubuskiego im. Jana Dekerta w Gorzowie Wielkopolskim

o Pomorze. Kronikarz Gall Anonim nazwał Santok „*strażnicą i kluczem królestwa polskiego*”. Gród w Santoku stanowił także bramę dla szlaków wodnych prowadzących w głąb państwa piastowskiego. Najważniejszy szlak otwierał drogę poprzez Wartę do Poznania i dalej dorzeczem Warty do Ostrowa Lednickiego. Jednocześnie przebiegała tędy przeprawa przez bagna nadnoteckie oraz szlak lądowy z Wielkopolski na Pomorze Zachodnie. Od XII wieku Santok był siedzibą kasztelanii. Usytuowanie grodu na pograniczu Wielkopolski, Pomorza i Brandenburgii, skutkowało tym, że był on kilkakrotnie niszczone. Upadek grodu zaczyna się od połowy XIII wieku (kiedy to Brandenburczycy przejmują kasztelanię santocką, bez grodu w Santoku, ale w 1298 roku gród został także utracony). Od XV wieku grodzisko przestaje istnieć i porasta chaszczami.

Gród w Santoku pełnił ważną rolę jako ośrodek religijny. Pierwszą świątynię zbudowano w tym miejscu prawdopodobnie w X lub XI w. W grodzie santockim została utworzona prepozytura (przewodniczący kanoników, przewodniczący kapituły katedralnej) pod wezwaniem św. Andrzeja. Prepozyt z Santoka sprawował władzę kościelną w imieniu biskupa poznańskiego nad kościołami usytuowanymi pomiędzy rzekami: Odrą, Iną, Drawą, Wartą i Notecią. W 1124 r. (za panowania Bolesława Krzywoustego) wyruszył z Santoka z misją ewangelizacyjną Pomorzan św. Otton z Bambergu. W 1997 r. jego relikwie zostały złożone w kościele filialnym pod wezwaniem św. Józefa w Santoku, stając się obiektem kultu religijnego.

Muzeum Grodu w Santoku jest obiektem Muzeum Lubuskiego im. J. Dekerta w Gorzowie Wlkp., częścią Działu Archeologii, którego podstawowym zadaniem jest upowszechnianie wiedzy o przeszłości Santoka i jego roli w formowaniu się państwa polskiego. Stała wystawa „Dzieje grodu w Santoku” powstała na bazie zabytków pozyskanych z badań wykopaliskowych prowadzonych na grodzisku w Santoku w latach 1958 – 1965. Grodzisko znajdujące na lewym brzegu Warty, jest badane systematycznie przez archeologów z Instytutu Archeologii i Etnologii PAN w Poznaniu. Wyniki prac wykopaliskowych prezentowane są na wystawie w Muzeum.

Wnętrze Muzeum Grodu w Santoku.
Fot.16 Małgorzata Pytlak

Wnętrze Muzeum Grodu w Santoku. Fot.17 źródło: <http://www.niedziela.pl/artukul/104915/nd/Straznica-i-klucz-Krolestwa-Polskiego>

Obecnie w Santoku są prowadzone prace zmierzające do zlokalizowania na grodzisku jednego z pierwszych kościołów państwa polskiego. W 2018 r. odbędą się obchody 40-lecia działalności muzeum w Santoku. Z tego względu szczególnego znaczenia nabiera popularyzacja dziejów grodu santockiego jako stałego elementu edukacji historycznej.

Cele:

- ochrona i rewitalizacja grodu w Santoku jako polskiego dziedzictwa kulturowego
- uzyskanie przez gród w Santoku statusu Pomnika Historii
- rozwój turystyki związanej z grodem w Santoku
- rozpoznawalność Gminy Santok poprzez gród w Santoku

Działania:

1.Inwestycyjne - rewitalizacja budynku muzeum, z uwzględnieniem zmiany ekspozycji stałej o nowe wyniki badań terenowych i gabinetowych, dostosowanie terenu grodziska do zwiedzania z przewodnikiem (wykarczowanie krzaków i skoszenie trawy), wytyczenie ścieżki edukacyjno-historycznej i jej oznakowanie

2.Organizacyjno-prawne - kontynuowanie badań poznawczo – naukowych na terenie grodziska w Santoku (w oparciu o trójstronne porozumienie zawarte w 2006 r. pomiędzy Muzeum Lubuskim im. Jana Dekerta w Gorzowie Wielkopolskim, Instytutem Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu, a Gminą Santok. Podjęcie starań w celu uzyskania przez gród w Santoku statusu pomnika historii, wykreowanie Santoka jako stałego elementu edukacji historycznej (w tym rozszerzenie oferty edukacji historycznej o sąsiednie gminy, ze szczególnym uwzględnieniem placówek oświatowych w Gorzowie Wielkopolskim.

Organizacja ogólnopolskiej konferencji naukowej „Santok na przestrzeni wieków” oraz wydanie publikacji pokonferencyjnej udział w organizacji obchodów 40-lecia działalności muzeum grodu w Santoku. Sukcesywne aktualizowanie i przedstawianie wyników najnowszych badań o dziejach grodu santockiego w wersji cyfrowej, a także powojennej historii Santoka, z uwzględnieniem osadnictwa po II wojnie światowej i znaczących wydarzeń związanych z tym faktem jak np. pierwszych dożynek i pierwszych zasiewów na Ziemiach Zachodnich.

5. Rozwinięcie priorytetów

Kształtowanie ładu architektoniczno – budowlanego

Uzasadnienie

W wyniku przekształceń krajobrazu naturalnego zachodzą często nieodwracalne zmiany. W związku z tym, szczególnego znaczenia nabiera ochrona krajobrazu kulturowego, który scala elementy środowiska przyrodniczego i kulturowego. Planując rozwój Gminy Santok należy zwrócić uwagę na ład architektoniczny, skorelowany z otoczeniem już istniejącym. Szczególną uwagę należy przywiązać do ujednoczenia form zabudowy i jej estetyki. Spostrzeżenie to dotyczy w pierwszej kolejności zabudowy jednorodzinnej, zabudowy zagrodowej oraz budynków mieszkalnych. Za przykład porządkowania form zabudowy przez gminę można wskazać określenie formy zwieńczenia budynku, typu dachu lub też kąta nachylenia jego połaci. Jeżeli na określonym terenie dominuje już dany rodzaj dachu, to nowa forma nie powinna od niego odbiegać. Dowolność i zróżnicowanie w zabudowie skutkuje zachwianiem ładu architektonicznego. Ponadto na funkcjonalność, bezpieczeństwo i estetykę ma wpływ odpowiednia ilość miejsc parkingowych przy budynkach mieszkalnych i obiektach użyteczności publicznej oraz znoszenie barier architektonicznych. Elementy te powinien być także uwzględniony przy planowaniu i realizacji ładu przestrzennego na terenie gminy.

Cele:

- porządkowanie form zabudowy na terenie gminy
- zrównoważony rozwój przestrzeni publicznej

Działania:

1.Organizacyjno-prawne:

- wprowadzanie ładu architektonicznego, skorelowanego z otoczeniem już istniejącym

Współpraca Gminy Santok z gminami partnerskimi

Uzasadnienie

Współpraca partnerska odgrywa ważną rolę w budowaniu pozytywnego wizerunku gminy. Umożliwia także korzystanie z doświadczeń partnerów, w poszczególnych obszarach określonych umową partnerską. Ponadto współpraca partnerska przyczynia się do rozwoju społeczności lokalnej. Gmina Santok obok współpracy z partnerami krajowymi (Związek Celowy Gmin MG-6, Związek Miast i Gmin Nadnoteckich), nawiązała także współpracę z partnerami zagranicznymi z Niemiec. Oparcie współpracy na zasadzie wzajemnego poszanowania, stwarza szanse jej efektywnego wykorzystania.

Z uwagi na stosunkowo bliskie sąsiedztwo Niemiec warto planować rozwój Gminy Santok w oparciu o trans graniczne partnerstwo.

Z opracowania sporządzonego w 2015 r. przez Urząd Gminy w Santoku wynika, że w tym celu należy przełamać bariery mentalne występujące wśród mieszkańców Gminy Santok w stosunku do mieszkańców Brandenburgii.

Jak wskazano w opracowaniu, wymienione bariery są rezultatem różnic społeczno-gospodarczych, trudnościami językowymi, znikomą wiedzą mieszkańców Gminy Santok o Brandenburgii oraz odmiennością struktur administracji lokalnej. Aby wykorzystać szanse rozwojowe wspólnego sąsiedztwa, współpraca Gminy Santok z partnerami z Brandenburgii powinna być rozwijana z Gminą Gusow-Platow oraz z Gminą Rüdersdorf. Wymienione gminy niemieckie wchodzą w skład powiatu Märkisch-Oderland i jednocześnie przynależą do Euroregionu Pro Europa Viadrina, podobnie jak Gmina Santok. Aktualnie szczególnego znaczenia nabiera współpraca Gminy Santok z Gminą Rüdersdorf w zakresie rozwoju turystyki wodnej na obszarze Euroregionu Pro Europa Viadrina.

Cele:

- kontynuowanie i rozwój współpracy partnerskiej, zmierzającej do rozwoju gospodarczego i turystycznego w polsko-niemieckim regionie przygranicznym
- rozwój kontaktów pomiędzy mieszkańcami partnerskich gmin

Działania:

1.Organizacyjno-prawne:

- spotkania mieszkańców, np. udział partnerów niemieckich w imprezach organizowanych na terenie Gminy Santok jak: „Janczewska Dziesiątka”, Piknik Piłkarski z „Iskrą” zawody wędkarskie, festyn strażacki, Dożynki, „Gotowanie z Kołem Gospodyń Wiejskich, wymiana młodzieży,
- współdziałanie w ramach ubiegania się o środki finansowe na realizację wspólnych projektów
- wymiana doświadczeń w ramach wspólnych przedsięwzięć

- promocja współpracy partnerskiej i wspólnych projektów

Udział Gminy Santok w realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego

Uzasadnienie

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) stanowią nową formę współpracy samorządów lokalnych, współfinansowaną z funduszy europejskich. Idea Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych polega na partnerstwie miast i otaczających je gmin. Taka formuła umożliwi wyjście poza ściśle określone granice administracyjne samorządów lokalnych i w efekcie na skuteczność i większe oddziaływanie podejmowanych wspólnie przedsięwzięć.

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 Zintegrowane Inwestycje Terytorialne realizowane będą w subregionie północnym województwa lubuskiego na terenie Gorzowa Wielkopolskiego oraz jego obszarów funkcjonalnych. Warto podkreślić, że przedsięwzięcia realizowane w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych muszą być ze sobą powiązane funkcjonalnie. W dniu 5 grudnia 2013 Rada Gminy Santok podjęła Uchwałę Nr XXXIII/256/13 w sprawie współdziałania celem realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego. Miejski Obszar Funkcjonalny Gorzowa Wielkopolskiego tworzy Miasto Gorzów Wielkopolski oraz cztery gminy z nim graniczące: Bogdaniec, Deszczno, Kłodawa i Santok.

Formą zinstytucjonalizowanego partnerstwa wymienionych gmin jest porozumienie międzygminne. Wspólne działania w ramach instrumentu finansowego Unii Europejskiej (ZIT) w perspektywie 2014-2020 wymaga uzgodnień z samorządem województwa.

Cele:

- realizacja wspólnych działań w ramach instrumentu finansowego Unii Europejskiej – Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego
- zrównoważony rozwój gminy w ramach Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego
- podniesienie jakości życia mieszkańców

Działania:

1.Organizacyjno-prawne – promocja gospodarcza i turystyczna MOF Gorzowa Wielkopolskiego

a) w ramach Osi Priorytetowej 1. Gospodarka i innowacje – opracowanie i wydanie materiałów promocyjnych, organizacja i udział w międzynarodowych misjach gospodarczych i imprezach targowych, organizacja i udział w krajowych misjach gospodarczych i imprezach

targowych, budowanie elementów obsługi ruchu turystycznego, tworzenie punktów informacji turystycznej

b) w ramach Osi Priorytetowej 3. Gospodarka niskoemisyjna – prace projektowe, audyt energetyczny wraz z oceną ekologiczną, studium wykonalności, prace budowlano – montażowe, nadzór inwestorski w zakresie termomodernizacji: przedszkola w Wawrowie, Szkoły Podstawowej w Wawrowie, szkoły podstawowej w Janczewie, Sali Wiejskiej w Gralewie, Przedszkola w Santoku, Przedszkola w Lipkach Wielkich, wykonanie projektów technicznych budowy tras rowerowych wraz z poboczami

c) w ramach Osi Priorytetowej 8. Nowoczesna edukacja – wprowadzenie innowacji pedagogicznych, indywidualizowane podejście do ucznia poprzez wspieranie szkół w pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, udzielanie pomocy psychologiczno – edukacyjnej, wyrównywanie dysproporcji edukacyjnych uczniów poprzez dodatkowe zajęcia dydaktyczno – wyrównawcze, praca z uczniem zdolnym

2. Inwestycyjne:

a) w ramach Osi Priorytetowej 1. Gospodarka i innowacje – budowa elementów obsługi ruchu turystycznego, instalowanie oświetlenia, tablic informacyjnych, ławek, kwietników

b) w ramach Osi Priorytetowej 3. Gospodarka niskoemisyjna – termomodernizacja Przedszkola w Wawrowie, termomodernizacja Przedszkola w Santoku, termomodernizacja Przedszkola w Lipkach Wielkich, termomodernizacja Szkoły w Wawrowie, termomodernizacja Szkoły w Janczewie, termomodernizacja Sali Wiejskiej w Gralewie, rewitalizacja istniejących dróg rowerowych, ciągów pieszko – rowerowych związanych z przebudową chodników, budowa ścieżek rowerowych, między innymi Wawrów – Santok, kontynuacja ścieżki rowerowej Czechów – Santok

c) w ramach Osi Priorytetowej 8. Nowoczesna edukacja – doposażenie szkół na terenie Gminy Santok w nowoczesne pomoce dydaktyczne oraz sprzęt komputerowy

Promocja Gminy

Uzasadnienie realizacji

Promocja poprzez odpowiednio dobrane środki oddziaływania na odbiorców, ma zwiększyć ich wiedzę na temat zasobów powiatu oraz zachęcić do skorzystania z proponowanej oferty. Działalność promocyjna powiatu powinna mieć szeroki zasięg oraz powinna polegać na informowaniu, przekonywaniu oraz wpływaniu na decyzje odbiorców. Promocja pociąga za sobą określone koszty. Jednak efekty promocji powinny przynieść dla powiatu wymierne korzyści, przekraczające wartość dokonanych nakładów. Promocja powiatu powinna być skoncentrowana głównie na trzech segmentach: promocji grodu Santok jako produktu markowego Gminy Santok, promocji zasobów turystycznych oraz promocji ukierunkowanej na inwestorów.

Działania:

1. Promocja grodu w Santoku

Promocja grodu w Santoku jako produktu markowego Gminy Santok powinna mieć charakter ukierunkowany, usystematyzowany i rozłożony w czasie. Punktem docelowym powinno być, aby gród w Santoku (jako Pomnik historii) wzmocnił markę główną regionu „Lubuskie warte zachodu”. Ponadto gród w Santoku powinien wywoływać silne i jednoznaczne skojarzenia nie tylko w skali regionu, lecz także wśród mieszkańców województw ościennych i największych miast w Polsce. Warto nadmienić, że gród w Santoku został już przez Galla anonima określony jako „klucz i strażnica Królestwa Polskiego”.

W związku z tym promocja powinna być skupiona na ukazaniu ogromnego znaczenia grodu dla kształtowania się i umacniania polskiej państwowości na jej zachodnich krańcach. W tym celu niezbędna jest stała współpraca z Instytutem Etnologii i Archeologii PAN w Poznaniu oraz z Muzeum Lubuskim im. Jana Dekerta w Gorzowie Wielkopolskim. Należy wykorzystać fakt, że o grodzie w Santoku jako „strażnicy Królestwa Polskiego” ukazują się informacje w prasie lokalnej, regionalnej i ogólnopolskiej, a także ostatnio w prasie polskojęzycznej ukazującej się w np. Londynie. Należy dążyć, aby podobne informacje o grodzie w Santoku stały się przedmiotem informacji radiowych i telewizyjnych np. TVP Historia.

Zadanie to z pewnością ułatwi uzyskanie przez gród w Santoku statusu Pomnika Historii. Promocję ułatwi także planowana modernizacja obiektu muzeum w Santoku, którego ekspozycja jest ściśle związana z dziejami santockiego grodu. Nieodłącznym elementem promocji grodu w Santoku jako produktu markowego Gminy Santok powinna być stale dostępna i aktualizowana informacja (np. o postępie prac archeologicznych i badań naukowych) na terenie grodu w wersji elektronicznej. Okazją do promocji grodu santockiego i jego znaczenia dla państwa wczesnopiastowskiego będzie przypadająca w 2018 r. rocznica funkcjonowania muzeum w Santoku. Planowana w związku z tym wydarzeniem ogólnopolska konferencja naukowa oraz publikacja, staną się ważnym działaniem promującym produkt markowy Gminy Santok.

2. Promocja zasobów turystycznych

Rzetelna informacja turystyczna jest podstawową przesłanką planowania podróży przez turystów. Dlatego warto rozważyć powołanie stałego lub sezonowego (gminnego) punktu informacji turystycznej. Istotnym narzędziem w działaniach promocyjnych jest korzystanie z elektronicznych środków przekazu. Z uwagi na rozwój społeczeństwa informatycznego, środek ten staje się powszechnym instrumentem docierania do odbiorców oferty turystycznej. W związku z tym wskazane jest skorzystanie z otwartego projektu jakim jest serwis internetowy zamieszczony na stronie: www.kochajlubuskie.pl oraz serwis zamieszczony na stronie: www.ziemialubuska.pl

Także informacja o zasobach turystycznych gminy może być zamieszczona w serwisie internetowym: GminyTurystyczne.pl oraz na stronie: Stowarzyszenie Kraina Szlaków Turystycznych. Lokalna Grupa Działania. Należy także pamiętać, że na promocję turystyczną, składają się też bezpośrednie relacje osób, które odwiedziły już atrakcyjne

miejsce i rozpowszechniają informacje oraz swoje spostrzeżenia kolejnym, potencjalnym turystom. Jest to ta forma promocji, która wytwarza bezpłatną reklamę i powinna zachęcić inne osoby do przyjazdu.

Promocja zasobów turystycznych powinna być przede wszystkim ukierunkowana na upowszechnianie informacji o grodzie w Santoku jako produkcie markowym gminy, wytyczonych szlakach turystycznych na terenie gminy oraz obiektach stanowiących dziedzictwo kulturowe. W pierwszej kolejności należy wymienić następujące obiekty:

Kościół filialny pod wezwaniem Najświętszej Maryi Panny Królowej Polski w Czechowie

Kościół został wybudowany 1850 r. na miejscu wcześniejszego kościoła szachulcowego, który pochodził z 1763 r. i uległ spaleni. Obiekt posiada charakter neogotycki, jest ceglany z charakterystyczną dominującą wieżą.

Kościół parafialny pod wezwaniem św. Józefa Robotnika w Wawrowie

Kościół został wzniesiony w XV w. W XVIII w. Od północnej strony świątyni dobudowano przedsionek w konstrukcji ryglowej, natomiast na w pierwszej połowie XIX w. od strony północnej usytuowano wieżę o charakterze neogotyckim.

Kościół filialny pod wezwaniem św. Józefa w Santoku

Kościół został wzniesiony w 1858 r. w stylu neoromańskim, na planie krzyża łacińskiego. Ramiona nawy zostały pokryte dachem dwuspadowym. Z centralnej części budowli została wyprowadzona sygnaturka (mała wieża kościelna) nakryta strzelistym hełmem.

W świątyni zostały złożone relikwie św. Ottona z Bambergu. Fakt ten wymaga upowszechnienia w powiązaniu z działalnością misyjną świętego.

Kościół parafialny pod wezwaniem św. Antoniego w Starym Polichnie

Kościół został wzniesiony w 1826 r. Jego bryła jest zwarta, o kształcie prostopadłościennym. Budowla została pokryta dachem naczółkowym i posiada nadbudowaną wieżę.

Kościół parafialny pod wezwaniem Najświętszej Maryi Panny w Lipkach Wielkich

Obecny kościół został wzniesiony na miejscu wcześniejszego szachulcowego budynku pochodzącego z XVII w. Bryła obiektu posiada charakter neobarokowy i została wzniesiona w latach 1910-1911. Świątynię wieńczy wieża z dwustopniowym, wysmuklającym hełmem.

Kościół w Lipkach Wielkich. Fot.18 źródło: <http://www.lipki-wielkie.pl/parafia-lipki-wielkie/>

Kościół parafialny pod wezwaniem Krzyża Św. w Gralewie

Budowla pochodzi z pierwszej dekady XVIII wieku. Jej integralną częścią jest czworoboczna wieża, dobudowana pod koniec XVIII wieku. Wieża jest zwieńczona ośmioboczną latarnią i następnie strzelistym hełmem. Wewnątrz kościoła znajduje się cenny ołtarz z końca XVI wieku.

*Kościół w Gralewie. Fot.19
Krzysztof Kinal*

Kościół filialny pod wezwaniem Matki Boskiej Nieustającej Pomocy w Janczewie

Budowla o konstrukcji ryglowej pochodzi z pierwszej połowy XVIII wieku. Obiekt jest nakryta dwuspadowym dachem. Jej integralną częścią salowej budowli jest prostopadłościenna wieża, zakończona wieloboczną latarnią i hełmem. We wnętrzu kościoła znajduje się barokowy ołtarz.

Kościół w Janczewie. Fot.20 Krzysztof Kinal

Dzwonnica w Santoku:

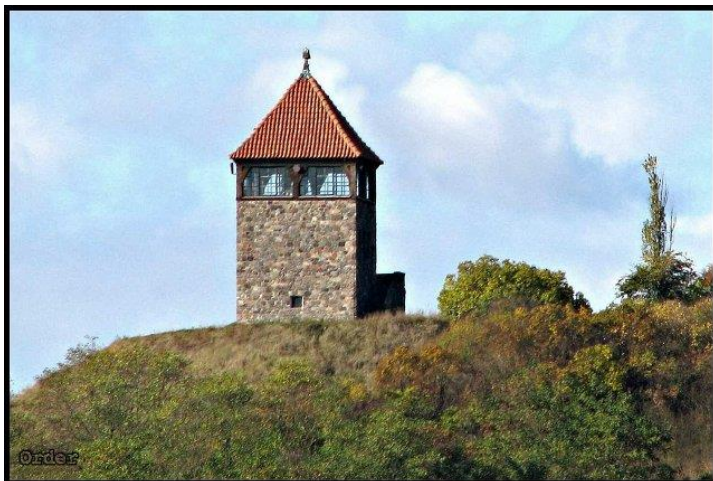
Dzwonnica jest pozostałością po nieistniejącym już w tym miejscu kościele o konstrukcji ryglowej z pierwszej połowy XVIII wieku. Wieża została dobudowana w 1769 roku. Szkieletowa konstrukcja dzwonnicy jest wypełniona cegłą ceramiczną. Dzwonnica stanowi dominantę w krajobrazie Santoka.

Dzwonnica w Santoku. Fot.21 Krzysztof Kinal

Wieża w Santoku

Wieża pochodzi z 1936 r. Została wzniesiona na miejscu dawnej wieży zamkowej postawionej przez Krzyżaków na początku XV w. Kamienna, trzykondygnacyjna wieża góruje nad santockim krajobrazem.

Wieża w Santoku. Fot.22 źródło: <http://www.garnek.pl/order/4332659/santok-wieza-widokowa>

3.Promocja ukierunkowana na inwestorów

Istotne jest przekazanie potencjalnym inwestorom podstawowych danych o lokalnej gospodarce, terenach inwestycyjnych, infrastrukturze i dostępności komunikacyjnej. Wskazane jest opracowanie jednego, wspólnego katalogu ofert inwestycyjnych dla całej gminy, który to katalog będzie sukcesywnie uaktualniany i uzupełniany. Powinny to być materiały o sprecyzowanym profilu. Niezależnie od tego zasadne jest utworzenie katalogu w wersji elektronicznej oraz jego udostępnienie na stronie internetowej gminy.

Kreowaniu pozytywnego wizerunku gminy w odbiorze potencjalnych inwestorów ważną rolę odgrywa kultura. Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz oferta programowa w sferze kultury dla osób w różnym wieku, buduje pozytywny wizerunek jednostki samorządowej na zewnątrz.

W związku z tym bogata oferta w sferze kultury stymuluje rozwój gospodarczy i wpływa na rynek pracy.

II. ZEWNĘTRZNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA WYTYCZONYCH W STRATEGII DZIAŁAŃ

Podstawowym źródłem finansowania wymienionych w Strategii działań będą środki pochodzące z Programu dla województwa lubuskiego w nowej perspektywie finansowej 2014 – 2020. Środki z Programu dla województwa lubuskiego pochodzą z dwóch źródeł: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz z Europejskiego Funduszu

Spółecznego. Szczegółowy podział środków z ukierunkowaniem na osi priorytetowe przedstawia tabela:

Podział Funduszy Europejskich na poszczególne dziedziny wymagające wsparcia

Oś priorytetowa	Wsparcie UE (EUR)	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków funduszu	Fundusz
I. Gospodarka i innowacje	193 696 195,00	29,7%	EFRR
II. Rozwój cyfrowy	39 202 104,00	6,0%	EFRR
III. Gospodarka niskoemisyjna	108 005 260,00	16,6%	EFRR
IV. Środowisko i kultura	91 471 576,00	14,0%	EFRR
V. Transport	136 055 371,00	20,9%	EFRR
VI. Regionalny rynek pracy	70 935 951,00	27,8%	EFS
VII. Równowaga społeczna	68 226 384,00	26,7%	EFS
VIII. Nowoczesna edukacja	79 854 611,00	31,3%	EFS
IX. Infrastruktura społeczna	83 384 241,00	12,8%	EFRR
X. Pomoc techniczna	36 098 000,00	14,2%	EFS

Źródło: Serwis Regionalnego Programu Województwa Lubuskiego, www.rpo.lubuskie.pl

Dofinansowaniu ze środków unijnych może towarzyszyć także dofinansowanie ze środków budżetu państwa.

Ze środków Funduszy Europejskich (Regionalnego Programu dla województwa lubuskiego) finansowane będą także zadania w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego. Projekty zgłoszone do realizacji przez Gminę Santok mieszczą się w następujących Osiach Priorytetowych:

OP1 Gospodarka i innowacje

OP3 Gospodarka niskoemisyjna

OP8 Nowoczesna edukacja

Razem zapotrzebowanie środków finansowych na wszystkie cele objęte Strategią ZIT MOF Gorzów Wielkopolski dla Gminy Santok wynoszą:

5 013 378,00 PLN (środki ogółem)

4 261 370, 50 PLN (środki EFRR/ERDF)

752 007,50 PLN (udział własny gminy)

Ponadto źródłem finansowania wymienionych w Strategii działań może być Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. W jego ramach został wydzielony dla Polski Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (PROW 2014-2020).

Celem PROW 2014-2020 jest konkurencyjności rolnictwa z uwzględnieniem celów środowiskowych.

Łączne środki na publiczne przeznaczone na realizację Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich dla Polski wynoszą na lata 2014-2020 wynoszą 13 513 295 EUR.

W ramach PROW 2014-2020 Gmina Santok będzie mogła być beneficjentem Działania VII Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich.

Działanie VII obejmuje:

Poddziałania:

1. Inwestycje związane z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycje w energię odnawialną i oszczędzanie energii. W obszarze tym zostały wymienione dwa zakresy:

- a) gospodarka wodno-ściekowa
- b) budowa lub modernizacja dróg lokalnych

2. Wsparcie badań i inwestycji związanych z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej. W obszarze tym został wymieniony jeden zakres:

- a) ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego

Wsparcie finansowe może wynosić do 500 tys. PLN na miejscowość w okresie realizacji Programu.

3. Wsparcie inwestycji w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej. W obszarze tym zostały wymienione dwa zakresy:

- a) inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne oraz kształtowanie przestrzeni publicznej
Wsparcie finansowe może wynosić do 500 tys. PLN na miejscowość w okresie realizacji Programu.
- b) inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów

Wsparcie finansowe może wynosić do 1 miliona PLN na beneficjenta w okresie realizacji Programu.

Kolejnym źródłem finansowania wymienionych w Strategii działań może być środki pochodzące z Programu Współpracy INTERREG V A Brandenburgia - Polska 2014-2020 w ramach celu „Europejska Współpraca Terytorialna” Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (ERDF).

Obszar wsparcia obejmuje po polskiej stronie całe województwo lubuskie. Natomiast po stronie niemieckiej trzy powiaty Kraju Związkowego Brandenburgia.

Celem Programu jest trans graniczny rozwój wspólnego obszaru wsparcia w kierunku zintegrowanej, trwałej i wysoce atrakcyjnej przestrzeni życiowej i gospodarczej, dysponującą dobrze rozwiniętą infrastrukturą sieciową i oferującą lepsze warunki i jakość życia mieszkańców.

Struktura Programu obejmuje następujące Osie Priorytetowe:

Oś Priorytetowa I Wspólne zachowanie i korzystanie z dziedzictwa naturalnego i kulturowego

Oś priorytetowa II Połączenie z Sieciami Transeuropejskimi oraz trwałe i zrównoważony transport

Oś Priorytetowa III Integracja mieszkańców i współpraca administracji.

Oś Priorytetowa IV Wzmocnienie transgranicznych zdolności i kompetencji

Osobna Oś priorytetowa dotyczy pomocy technicznej. W sumie alokacja Programu Współpracy INTERREG V A Brandenburgia - Polska 2014-2020 wynosi 100 152 57 EUR.

Powyżej wymieniono trzy najważniejsze źródła finansowania wytyczonych w Strategii priorytetów i określonych w nich działań. Niezależnie od tego poszczególne działania mogą być realizowane w ramach środków pochodzących z budżetu państwa oraz innych zewnętrznych źródeł finansowania.

III. PARTNERSTWO NA RZECZ REALIZACJI STRATEGII

Realizacja poszczególnych działań wytyczonych w ramach zakreślonych priorytetów wymaga i tym samym osiągnięcie zamierzonych celów, jest uzależnione od współpracy władz samorządowych z wszystkim podmiotami zainteresowanymi rozwojem społeczno – gospodarczym gminy. W pierwszej kolejności współpraca powinna być ukierunkowana na sprawny przepływ informacji i doświadczeń pomiędzy władzami gminy i jej jednostkami organizacyjnymi a poszczególnymi sołectwami. Oprócz współpracy gminy z jej jednostkami pomocniczymi, szczególnego znaczenia nabiera współpraca z przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi, Muzeum Lubuskim im. Jana Dekerta w Gorzowie Wielkopolskim oraz Instytutem Etnologii i Archeologii PAN w Poznaniu.

Wspólna realizacja poszczególnych działań jest gwarantem osiągnięcia zamierzonych celów. W przeciwnym razie wysiłek ukierunkowany na poszczególne priorytety zostanie rozproszony.

Do realizacji działań w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego, niezbędna jest stała współpraca Gminy Santok z gminami: Bogdaniec, Deszczno, Kłodawa. Szczególna uwaga powinna być skupiona na współpracy z Miastem Gorzowem Wielkopolskim, pełniącym rolę organizatora procesu zarządzania zadaniami Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

IV. UWARUNKOWANIA WDRAŻANIA STRATEGII - PRAWDOPODOBIENSTWO DZIAŁAŃ STRATEGICZNYCH

Instytucją wdrażającą Strategię Rozwoju Gminy Santok na lata 2015 – 2023 jest Urząd Gminy w Santoku.

Wdrażanie dokumentu jest procesem wieloaspektowym. Po pierwsze należy wziąć pod uwagę założenia Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Santok na lata 2015- 2023 oraz uchwałę budżetową na rok 2016 i kolejne lata wdrażania Strategii.

Od dopuszczalnej wysokości zobowiązań gminy i wysokości środków jakie będą mogły być bezpośrednio wydatkowane z budżetu na zabezpieczenie wkładu własnego na realizację przyjętych zadań, zależy skala pozyskanych środków wspólnotowych. Ponadto ze względu na siedmioletnią perspektywę wdrażania dokumentu, istotną rolę na modyfikację jego treści mogą mieć wpływ zmiany polityczne, gospodarcze oraz legislacyjne. Monitorowanie wymienionych zmian oraz elastyczność w dostosowywaniu się do nowych okoliczności będzie rzutowało na skuteczność uzyskania dofinansowania na poszczególne zadania. Ponieważ zadania będą w znacznym stopniu podejmowane przez jednostki organizacyjne gminy (także przy współdziałaniu z partnerami społecznymi), ważną rolę odegra wypełnienie kryteriów formalnych związanych z wymogami RPO Lubuskie 2020, które zostały przewidziane dla poszczególnych Osi Priorytetowych i mieszczących się w ich ramach priorytetów inwestycyjnych oraz typów działań i projektów. Jednocześnie realizacja poszczególnych zadań w ramach RPO Lubuskie 2020, jest uzależniona od sprawnego przepływu informacji pomiędzy gminą i jej władzami, a także sołectwami jako jednostkami pomocniczymi gminy. W przeciwnym razie wysiłek ukierunkowany na podjęcie zamierzonych działań zostanie rozproszony.

Ponadto ważną odegra monitorowanie wdrażania Strategii oraz jej poszczególnych elementów, które będzie dokonywane nie rzadziej niż raz na dwa miesiące przez zespół złożony między innymi z wójta i jego zastępców, naczelników poszczególnych wydziałów Gminy, skarbnika gminy, przedstawicieli Rady Gminy oraz sołtysów.

Odpowiedni zespół powinien opracować roczne raporty na temat wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Santok na lata 2015-2023 oraz dokonać oceny po zakończeniu jej realizacji.

PODSUMOWANIE

Gmina Santok dysponuje dużym potencjałem naturalnym, kulturowym oraz społecznym, który wymaga rozwoju. Umiejętne wykorzystanie wymienionego potencjału rozwojowego, warunkuje osiągnięcie spójności i konkurencyjności.

Realizacja wytyczonych działań w ramach określonych priorytetów przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców Gminy Santok. Przejawiać się to będzie w modernizacji i rozbudowie infrastruktury oraz wzmocnieniem kapitału społecznego.

Na wzmocnienie kapitału społecznego gminy będzie miał wpływ rozwój usług społecznych w obszarze edukacji, kultury oraz sportu. Dokument uwzględnia wykorzystanie potencjału młodej generacji oraz aktywizację społeczną seniorów, a także ich integrację międzypokoleniową. Efektem realizacji strategii będzie także rozwój turystyki jako dziedziny gospodarki oraz wykreowanie grodu w Santoku jako produktu markowego gminy, rozpoznawalnego w kraju i w regionie.

Pozytywny efekt realizacji działań w określonych priorytetach, w znacznym stopniu jest uzależniony od współpracy wszystkich podmiotów zainteresowanych rozwojem Gminy Santok. Ponadto wskazane cele zostaną osiągnięte przy harmonijnej współpracy podczas uzupełniających się zadań administracji samorządowej z sołectwami jako jednostkami pomocniczymi gminy. Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Santok na lata 2015 - 2023 jest dokumentem otwartym i dopuszcza zmiany z uwagi na wielość zawartych zagadnień oraz dynamizm i zmianę uwarunkowań jej realizacji. Dlatego wskazane jest powołanie zespołu doradczego, którego zadaniem będzie monitorowanie przebiegu realizacji strategii oraz przedstawianie wniosków władzom gminy.

SPIS TABEL:

Tabela 1. Powierzchnia i gęstość zaludnienia.....	8
Tabela 2. Ludność i współczynnik feminizacji.....	9
Tabela 3. Saldo migracji.....	10
Tabela 4. Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym.....	10
Tabela 5. Wskaźnik obciążenia demograficznego.....	11
Tabela 6. Przyrost naturalny na 1000 ludności.....	11
Tabela 7. Liczba małżeństw na 1000 mieszkańców.....	11
Tabela 8. Zasoby mieszkaniowe.....	12
Tabela 9. Mieszkania oddane do użytkowania.....	12
Tabela 10. Liczba budynków mieszkalnych.....	13
Tabela 11. Przeciętna powierzchnia użytkowa na 1 mieszkańca.....	13
Tabela 12. Bezrobotni zarejestrowani.....	13
Tabela 13. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym.....	14
Tabela 14. Podmioty gospodarki narodowe w rejestrze REGON.....	14
Tabela 15. Podmioty gospodarcze w stosunku do liczby ludności.....	15
Tabela 16. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.....	15
Tabela 17. Liczba osób fizycznych prowadzących działalność.....	16

Tabela 18. Sieci wodociągów i kanalizacji.	17
Tabela 19. Ogół ludności korzystających z instalacji.....	17
Tabela 20. Gromadzenie i wywóz nieczystości ciekłych.	18
Tabela 21. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego.....	18
Tabela 22. Uczniowie przypadający na 1 oddział w szkołach podstawowych.	19
Tabela 23. Współczynnik skolaryzacji.....	19
Tabela 24. Biblioteki.	20
Tabela 25. Przychodnie.	20
Tabela 26. Apteki.	21
Tabela 27. Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej.	21
Tabela 28. Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci.	22

SPIS WYKRESÓW:

Wykres 1. Zameldowania i wymeldowania w Gminie Santok.	9
Wykres 2. Wiek populacji gminy Santok w 2014 z podziałem na płeć	10
Wykres 3. Główne przedsięwzięcia, które powinny być zrealizowane w ramach infrastruktury na terenie gminy Santok.....	26
Wykres 4. Najważniejsze problemy społeczne, które powinny być rozwiązane na terenie gminy Santok.....	27
Wykres 5. Główne działania, które powinny być podjęte w celu rozwoju gospodarczego gminy Santok.....	28
Wykres 6. Do kogo przede wszystkim powinny być kierowane działania w ramach poszczególnych inicjatyw i projektów na terenie gminy Santok.....	28

L.p.	SPIS ZDJĘĆ
1.	Fot. 1. Wejście do schronu nr1
2.	Fot. 2. Wejście do schronu nr1
3.	Fot. 3. Podejście do schronu nr 2

4.	Fot. 4. Wejście do schronu nr 2
5.	Fot. 5 Podejście do schronu nr 3
6.	Fot. 6. Wejście do schronu nr 3
7.	Fot 7. Widok na schron nr 4
8.	Fot. 8. Schron nr4, widok z góry.
9.	Fot. 9. Widok od ul. Wodnej, schron nr 5
10.	Fot. 10. Widok na schron nr 5 od strony gospodarstwa.
11.	Fot. 11. Wejście do schronu nr 6
12.	Fot. 12. Podejście do schronu nr 6
13.	Fot. 13. Ruiny wiatraka holenderskiego
14.	Fot. 14. Wejście do wiatraka.
15.	Fot. 15. Bocian biały, Czechów
16.	Fot. 16. Wnętrze Muzeum Grodu w Santoku
17.	Fot. 17. Wnętrze Muzeum Grodu w Santoku
18.	Fot. 18. Kościół w Lipkach Wielkich
19.	Fot. 19. Kościół w Gralewie
20.	Fot. 20. Kościół w Janczewie
21.	Dzwonnica w Santoku. Fot. Krzysztof Kinal
22.	Wieża w Santoku. Źródło: http://www.garnek.pl/order/4332659/santok-wieza-widokowa